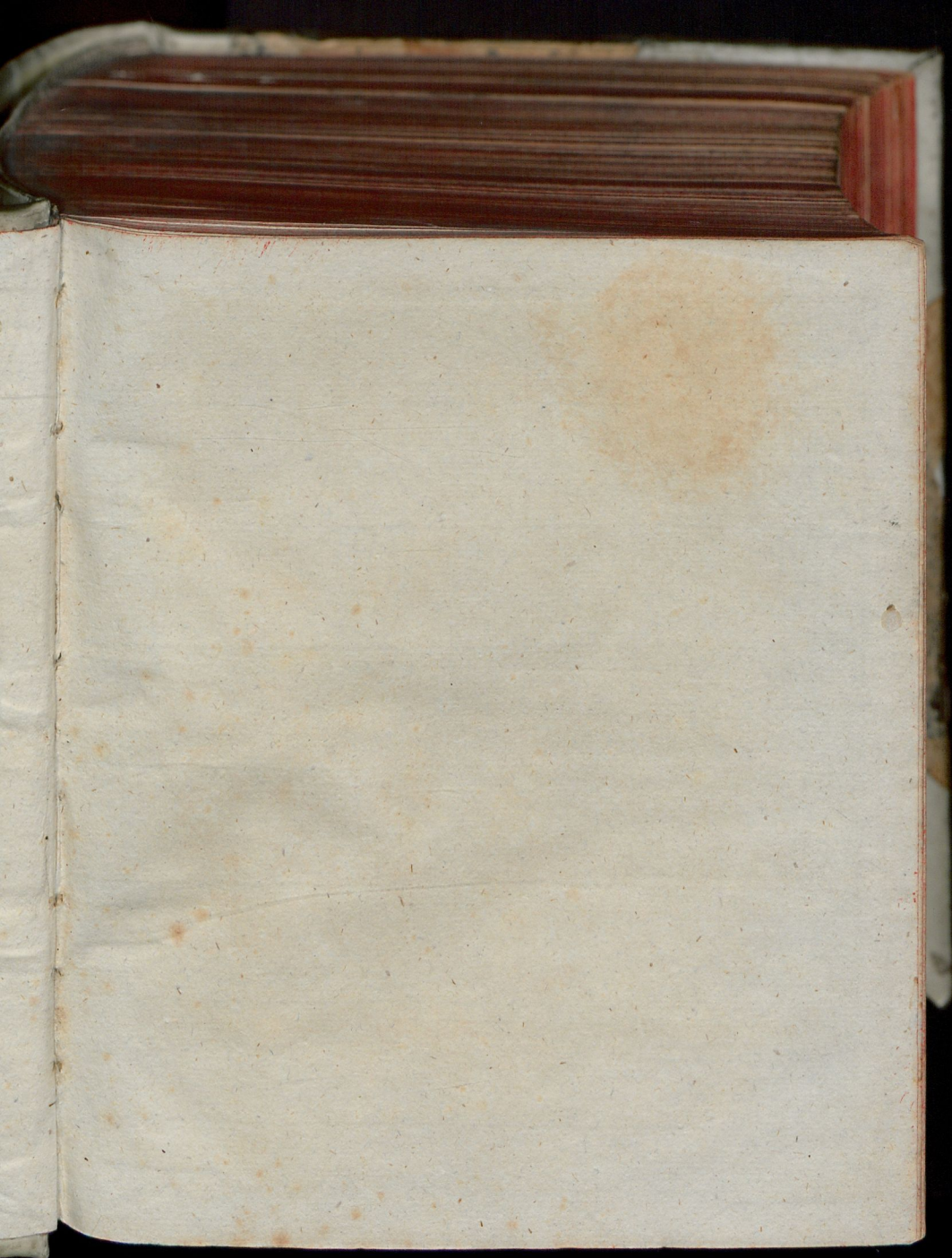
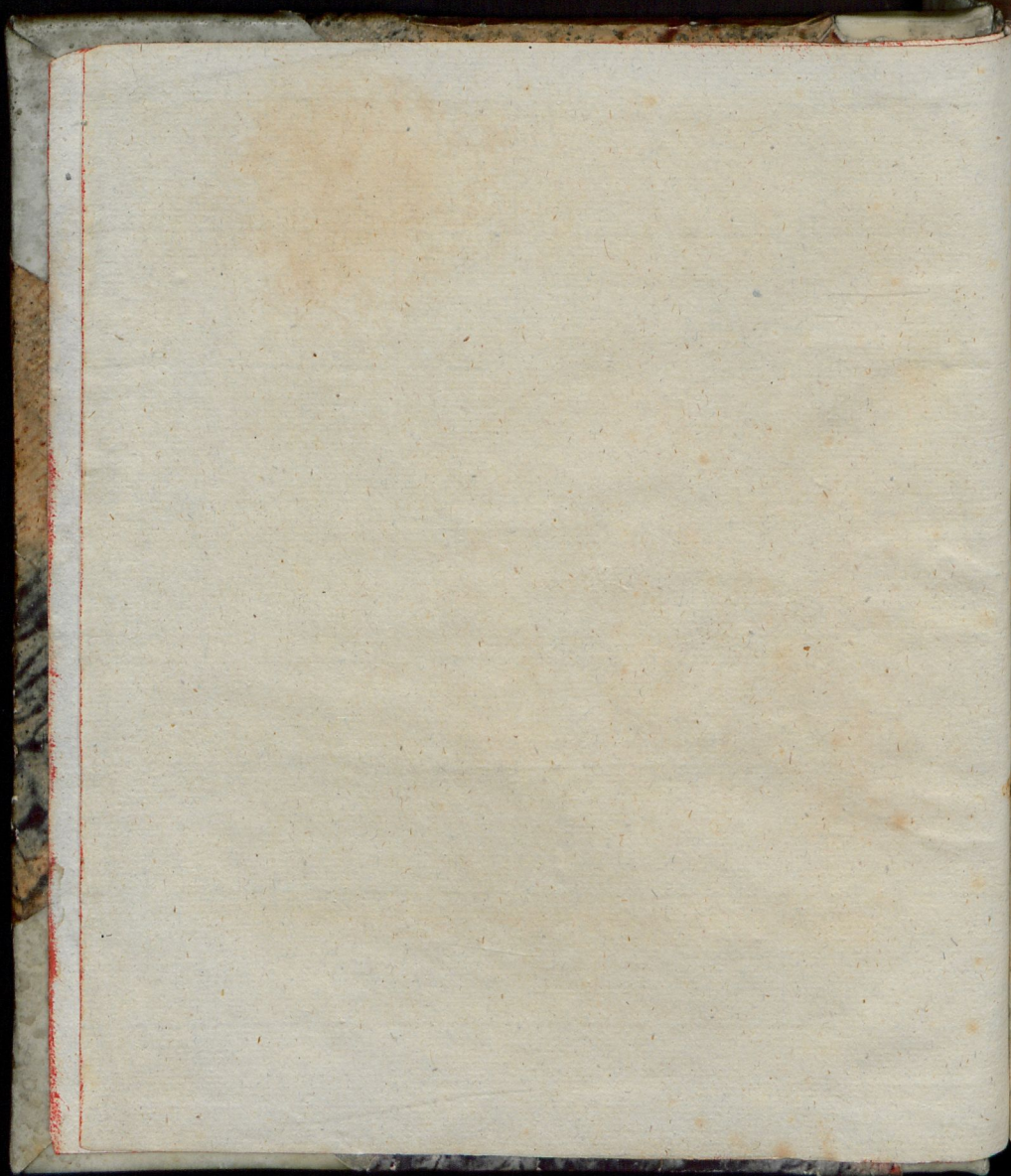

~~Ref.~~
R

78

DISSERTATIO INAUGVRVALIS
QVA
differentias iuris
Romani & Germanici
IN

NOTE MARITI,

1) MORGENGABA.		3) VIDVALITIO
2) DOTALITIO		4) MELIORATIONE

PRAESIDE

DN. IO. PETRO ALVDEWIG, ICto.

S. R. MAIESTATI PORVSSICAE A CONSILIIIS INTIMIS ET REGIMINIS IN DVCATV MAGDEBVRGICO. IVRIS AC HISTORICARVM
PROFESS. ORDIN. DOMINO IN GATTERSTAETT, RELIQVA,
INGLVTI IURECONSULTORVM ORDINIS b. t. DECAÑO

PRO SYMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
LEGITIME OETINENDIS

D. VIII. NOVEMBR. AN. CIO IOCC XXI.

IN FRIDERICIANA

H. L. Q. C.

PVBLICE RESPONDIT

IOANNES DANIEL SCHADE,
ADVOC. IMMATIC. DRESDENSIS.

HALAE VENERDORVM,

LITTERIS IOAN. FRID. KROTTENDORFFII, ACAD. TYPOGR. 1736.

ILLVSTRI AC GENEROSISSI-
MO DOMINO,

DOMINO
HEINRICO
A BVNAV,

POTENTISS. REG. POLON.
ET ELECT. SAXON. SERENISS.
AVLAE ET IVSTITIAE CONSILIARIO, ET
SANCTIORIS CONCILII REFERENDARIO, CV-
RIAE PROVINCIALIS, QVAE LIPSIAE FLO-
RET, ASSESSORI SPLENDIDISSIMO,
RELIQVA,

DOMINO SVO SVBMISSE COLENDO

S. P. D.

CLIENS PERPETVVM DEVOTISSIMVS

IOANNES DANIEL SCHADE.

Uanquam mores Germanorum ab antiquorum Romanorum moribus in multis fuerint diuersissimi; in eo tamen, quod Viros de republica bene merentes debito honoris cultu nunquam non fuerint profecuti, utrinque conspirant, amicissime, Ego proinde, morum antiquorum tenacissimus, me non erraturum putavi, si Dissertationi huic Inaugurali, qua differentiae iuris Romani a Germanorum legibus, quoad *dotem mariti*, exponuntur, splendidissimum nomen TVVM, ILLUSTRIS AC GENEROSIS-SIME DOMINE, praefigerem, hoc ipso autem & deuotissimum mentis meae affectum, quo praeclearissima TVA in rempublicam merita prosequi soleo, exponerem, morumque tam Romanorum, quam Germanorum, in colendis uiris illustribus usitatorum, suauissimam docerem consonantiam. Memini praeterea Academiam fuisse, quae mihi occasionem dedit TIBI primum innotescendi, animique TVI dotēs, nae diuinas! interna quadam mentis deue-

deueneratione admirandi. Quid igitur mi-
rum, si id ipsum, quod hactenus alta mente
repositum mansit, nunc publice & in specimi-
nis academici frontispicio profiteri satago? E-
quidem bene noui, quod uirtus TUA me non
opus habeat praecone, quippe cuius laudes
uniuersa *REGIS POLONIARVM POTENTISSIMI*
curia, cum tota nostra patria abunde decantat,
TEQVE PERILLVSTRIS PARENTIS TVI, cuius
singularem in exaudiendo patientiam, circum-
spectam in consultando sapientiam, & exqui-
sitam in decernendo prudentiam, omnes ad-
mirantur & collaudant, uestigia diligenter pre-
mere, & ita *sobolem tanto parente dignissimam* ex-
hibere, intuetur & approbat, indeque *TIBI*
illustrique Familiae TVAE eximia prouentura in-
crementa ominatur; Patieris tamen, *GENERO-*
SISSIME DOMINE, ut ipse ego, cui per ali-
quot annos causas apud Dresdenses orare, &
uirtutum TVARVM, quibus *PERILLVSTREM*
PARENTEM, de Patria nostra immortaliter
merentem, studiose aemularis, spectatorem
agere concessum, eximiae plane humanitatis

TVAE

TVAE, nec non exactissimae prudentiae, & indefessae industriae; qua commodis patriae promouendis diligenter inuigilas, testem ocularem me exhibeam; nec graue TIBI fuerit, hic typis expressum legere, quod multis abhinc annis de praeclaris animi TVI donis quilibet aequus rerum aestimator praesagire potuit, iamque euentum uoto respondisse publicum laetatur & applaudit. Accipe igitur hanc dedicationem in certissimam animi TIBI deuotissimi tesseram, & conatum meum aequi bonique consule, clientumque TVORVM fidelissimum patrocinio TVO posthac perpetuum perfrui gratiose concede. Sic futurum est, ut & hac ratione iucundissimam morum Germanorum & Romanorum harmoniam, in fouendis clientibus receptam, TVO exemplo, magis confirmes, illustrisque nominis TVI fulgidissimum Sydus, gratiosae humanitatis exercitio, adhuc indies luculentiori splendore mirabiliter adaugeas. Vale. Scrib. Halae Magdeb. d. VII. Nou. an. MDCCXXI.

Differentiae iuris
Romani & Germanici
IN
D O T E
MARITI,
VVLGO
MORGENGABA
ATQVE
DOTALITIO.

DIFFERENTIA I.
Num maritus uxori adferat dotem?

Romano iure maritus accepit dotem ab uxore, non dedit ei, Quoniam, praemii loco, fuerat, ob onus rei domesticae & familiaris, quod solus tulerat sustinueratque maritus (a)
In alia omnia ire solent iura Germanica, Principio TACITVS (b) ait: *dotem non uxori marito; sed uxori maritus offert.* Deinde in Germanicis legibus uetustissimis

A

DOS

DOS *morgengaba* uel *morganatica* audit, Et haec illa *dos* est, quae a marito uxori offertur, non quam uxor tradit marito. De *dote uxoris* igitur silent legislatores Germani. Vnde frustra sunt iureconsulti, qui *matutinum donum, die morgengab,* tantum accipere uolunt de quibusdam *munusculis nuptialibus*, cum certum sit, *dotis* indolem & magnitudinem *morgengabam* habuisse, imo *dotis* fuisse synonymum (c). Quoniam Germani uoluerunt, ut maritus uxorem *dotaret* d taretque, non uxor maritum (d).

Deinde uero etiam mulieri, opibus instructae, lex scripta offerendae, iuxta maritum, *dotis*, ut adeo utriusque coniugis hic eadem uideretur habereturque obligatio. Ex hoc igitur instituto est factum, ut bona mulieris, marito oblata, dicerentur, genere loquendi Romano, *dos* : - contra *mariti opes*, uxori destinatae, ad remunerandam & compensandam *dote* tem

Nam morgengaba expectanda a marito.

Postea dote uxoriae a marito promissa antido.

tem, nouo adpellarentur nomine **DOTALITII**. Vti enim *sponsalia* munera etiam *sponsalitia* dicta; ita etiam *dotalia* adpellata *dotalitia*. Germanice *gegenuermaechtnis*, *vviderlage*, quasi *antidos* aut *dotis* *antidos*. Nam solet *doti antidos* illa seu *dotalitium* aequari (e). Sed uero graue Germanis, *gegenuermaechtnis* seu *antipherna*, auita aut immobilia bona extra familiam & gentem alienari; igitur illud, inter homines illustres, moribus est introductum, ne mortuo marito, ab uxore uel repeteretur illata *dos*, uel *fors* promissi *dotalitii*: sed, utriusque loco, uxor acciperet ad dies uitae *usuras* uel *duplas*, uel *quadruplas*; *fors* uero utriusque ita extingueretur (f). Alibi locorum reddita *dos*, *Alibi redditur dos cum accessu der uerbesserung* cum quodam *accessu*, quem uerbo adpellarunt meliorationis, *der uerbesserung* (g). Licet negari nequeat, prouincialium legum uarietatem hic esse multiplicem *Hic tenetis opus luce*.

A 2

& ma-

& magnam rerum iuriumque Germanici & Romani perturbationem, nostro lumine, quod dedimus, omnino deuitandam (h).

I.R. maritus
qui non do-
tauerit ux-
orem?

(a) Alibi iam est dictum probatumque a DN. PRAES. quod iure Romano *dos* uenerit a sola *muliere*, non autem a uiro. Et, ne quis existimet, *uirum* alio nomine forte *uxori*, dotis causa, satisfecisse, etiam illud ostensum, quod *donatio propter nuptias* non facta sit uxori, ut haberet aliquod *dotis praemium* aut compensationem. Securitatis ergo tantummodo conuenta haec fuerat, ut, si dos perdita uel amissa, mortuo marito, uxor uindicaret sibi id, quod propter nuptias ipsi fuerat constitutum & in hunc casum ueluti donatum DN. PRAES. in *differentia iuris in dote VI. p. 18*. Vnde autem tam sinistra foeminis Romanis fortuna? quod iure dare tenerentur uiris, acciperent ab illis nihil? Scilicet *primo* in Latio foeminarum diuitiae admodum exosae L. Voconia, quam docto & amplo commentario illustrauit humanissimus PERIZONIVS. *Deinde* solus uir I. R. tulerat impensas & onera rerum familiarum. Vxores indulserant otio, DN. PRAES. *iuris differentia III. in Scto Velleiano*. Vtrumque ex aduerso fieri solet in patria.

Dotem maritus debet iuribus

1) German.

2) Graeciae.

3) Chinae.

4) Angliae.

(b) Locus in *FACIT c. 18 de M. G.* admodum est uulgaris. De Graecorum interdictis: *ne ab uxore exigeretur dos*, LL. Solonis & Lycurgi, egerunt PETITVS de LL. *Atracis lib. III. tit. 3.* PERIZONIVS ad L. *Voconiam p. 87. 19.* Nouissime de *Chinensibus* pariter est testatum, quod eorum institutis non uxor adferat dotem uiro: sed uir uxori. Sed haec paulo forte remotiora loca. Viciniora magis, quod de moribus Angliae commemorant Britannici iuris inter-

interpretes DN. PRAES. in diff. II. de dote litt. d. p. 6. Desve-
cis idem adfirmat STIERNHOOCK iuris Suec. lib. II. c. 1. his §) Sueciae.
uerbis: *Dotem*, inquit Tacitus, non uxor marito; sed uxori
maritus adfert. Sic olim & apud Sueones fuit, etiam hodie,
& de more, & iure communi. LEGE enim cautum non est, ut
uxor uiro; sed uir uxori dotem adferat, quod MORGENGA-
VIUM nuncupant. Et, caue, existimes, hoc uirtuti & a-
mori dandum fuisse mariti noui, non legi. Recte enim
LOCCENIVS in synopsi iuris Suec. dissert. VII. membr. 2. §. 6. p. 173.
addit: *Causa MORGENGAVAE* est LEGIS praescriptum. Non er-
go id positum in arbitrio sponsi, da soll er ihr eine morgengäfwö
gifruva i. e. Tum debet ei donum matutinale.

DE
MORGENGABA
SIGILLATIM.

(c) Multiplices sunt errores iique grauisimi, in DOS mari-
tibus haerere solent patriae iureconfulti in doctrina de ti morgeng-
dote mariti siue morgengaba. Principio in nomine frustra gab.
haerent. Putant enim nomen, *morgen*, requirendum esse
a *marginæ*, *marca*, agrorum iugeribus (*acker morgen*),
quasi huius doni conuentio facta fuisset in publicis cam-
pis, ubi conuentus Germanorum instituti, interprete b.
m. L. B. de coenens de L. Morganatica sect. 2. §. 8. 9.

§. 2. Verum enim uero clare patet, non aliam uerbi *Etyologia*
etymologiam, quam *donum temporis matutini*. Nam *ma-* non a *mar-*
ne in omnibus fere linguis septentrionalibus dicitur *ca*, sed a *ma-*
morgen. De SUECIS *morgengäfwö* c. 6. 9. giff LL. donum *ne* *morge-*
matutinum, LOCCENIVS in *Lexico iuris Suecici* p. 108. De
NORWEGIS & DANIS Petr. Ioan. RESENIUS ad Eddam Sae-
mundi p. 17. *morgun*, *matutinum tempus*, a *morgun* *cras*. A-
lias *myrgen* hanc uocem scripsisse. Inde hanc mariti dotem,
uxori adferendam, uerbatim reddit *donum matutinum* Gre-
gorius TVRONENSIS lib. IX. c. 20. *morgengaba*, hoc est, *ma-*
tuti-

tutinali dono. Demum, quoniam *morgengabam*, id est, *dotem* a marito accepit uxor nonnisi post concubitum, qui nuptias facit I. G. non uti consensus I. R. DN. PRAES. *differentia XI. in dote p. 30.* etiam causa nominis adparet, cum exigenda fuisset ante una nox, quam altero *mane* numeraretur. Inde etiam dos illa alio uerbo audit *hindertag*, quod soluta postridie, quando ex thalamo surrexerant LOCCENIUS *in iure Suec. disert. VII. membr. 2. §. 1. p. 171.* Quis igitur dubitauerit de ueritate huius etymologiae? Accedit, quod Germanis nihil noui alias, instituta & LL. suas a matutino tempore adpellare *morgensprach*. Quoniam uespertina tempora actibus eius generis, ob ebrietatis pericula, quibus immerfi Germani, tantum non indigna crediderunt. Recte decreta & Seta Coloniae, Bremae, Lubecae audiunt hodieque *morgensprach*, interprete GYLMANNO *tom. 1. part. 1. tit. 3. p. 161.* MEVIO ad *Lubec. Stat. part. IV. tit. 13. art. 3.* Quid mirum? Etiam apud Anglos *Morgespeche* est lex Regis. Nam fieri potuit, ut SPELMANNVS omitteret in hoc uerbo litteram *r*, ut esset, in uernacula, *morgespreche*, *morgensprechen*.

Morgenatica dos morgende i. e. morgandica

§. 3. Alio nomine *dos* haec, danda uxori, audit *morganatica* siue *morgandica*. Puto enim uerbum *gab* tum fuisse omissum. Vti saepe auctores uoce *matutini* aut *matutinalis* intelligunt uel *matutinalia sacra*, uel *matutinalem dotem*. Nam si adglutines uoculam *gab*, tum *morgengabica* dicenda, quae cum *morgenatico* ultimas litteras non habet communes. Dubito enim de fide codicis, ubi 2. F. 29. *morganaticae* loco *morgengabica* scriptum, ad quem prouocat Schenck L. B. a TAVTENBERG h. l. Quod illustrem quondam uirum L. B. de COCCLEUS de L. *Morganatica sect. 2. §. 1. 2.* egit in transuersum, ut de alio etymo cogitaret, cum opinabile non sit, *morgengabica* Longobardos in *morganaticam*, confusis litterarum ele.

Non autem morgengabica.

elementis detorsisse. Quod tamen sibi aliisque persuadere voluerunt iureconsulti omnes in iisque STRAVCIIVS *iur. publ. tit. 32. §. 5.* & STRVVIVS *iur. feud. lib. 9. §. 4.*

§. 4. Grauior est error, iterum, nisi omnibus iureconsultis, plerisque certe communissimus: quo opinatur; *morgengabam* non tam *dotem* fuisse, quam *ornamenta muliebria*, uestes, gemmas, aurum, cetera. Imo hoc ipso & a *dote* distinctam *morgengabam* & a *dotalitio*: quod utrumque absoluerit pecuniam aut praedium, unde lucra & redditus annui, contra *morgengaba* adferat uxori muliebria crepundia & iocalia Myler ab EHRENBACH *gamolog. c. 15. §. 1. 2.* Tam altas radices egit hic error, ut hodieque omnino *morgengaba* in ultimis constitui moribus soleat: non in primis.

Error, quod morgengab consistat in muliebribus ornamentis.

§. 5. Aliter omnino ex indole iuris patrii: in quo *Cum dotis i. morgengaba dotem significat, uxori a marito offerendam.* Probant inferioris acui idonea & plenae fidei instrumenta. His enim verbis dotales tabulas recitat & exhibet Luc. in *litisum. ACHERIVS spicileg. tom. XII. n. 36. p. 155.* ad annum 1048. Ego *Quod con-*
VDEBRANDVS Longobardus per hoc scriptum MORGINCAP (lat. i) ex ta-
 dono & trad. tibi, INGAE, dilectae coniugi meae, integram bulis doti-
 QUARTAM MEAM portionem de omnibus rebus proprietatis libus 1043.
 meae & de mobilia mea, quantum modo habeo & in antea con-
 quirere potuero infra territorium Pinnense, de castis & ca-
 sarmis, terris, vineis, campis, pratis, pascuis, syluis, cum ri-
 pis, aquis & rivis aquarum, cultis & incultis &c. SECUN-
 DVM RITVM GENTIS NOSTRAE LONGOBARDORVM.
 Et hanc paginam ante parentes & amicos nostros ostendas, &
 scriptum, a testibus roboratum. Ut dicant: quia, ecce, quod
 CONIUGI MEAE MORGINCAP dedi, & in futurum pro hac
 causa percurrat. Quam vero, a supra scripto rogatus, scri-
 psi ego ATO, notarius & index ab incarnatione DN. IESV
 CHRIST anno CIOXLVIII. indictione I. Actum in PINNO
 feli-

feliciter. Petrus & Ioannes testes. Plura sunt, quae diploma hoc docere potest Germaniae iureconsultos. *Primo morgengabam esse dotem a marito oblatam uxori. Deinde eandem non absolui crepundiis muliebribus, sed latifundiis. Porro esse morgengabam quartam partem bonorum mariti. Praeterea dotem uxori offerendam, licet indotatae. Demum omnia uera esse per iura & consuetudines Longobardorum.* Aliud eiusdem argumenti diploma habet FRESNEVS in glossario h. u. anno 1044. conceptum, quod facile potest euolui. Quorum etiam pertinet illa ARGENTORATENSIS narratio: *cui sorori dominium de Kyburg morgantico iure (morgengaba) donauit.*

2) glossariis.

§. 6. Conueniunt nostrae sententiae GLOSSARIA mediae aetatis. Glossarium Saxonicum AELFERICI: *dos, morgengiba.* PAPIAS in suo uocabulario: *MORGINCAP est quarta bonorum pars in L. Longobardorum.* Quem laudat BALVZIVS tom. 2. p. 993. Et libellus *morgengabae* est libellus *dotis*, uti ex tabulario Casauriensi descripsit GALLANDIVS de Franco alodio p. 323. & BALVZIVS in adpendice ad capitularia n. 147. p. 1550.

3) legibus.

§. 7. Maiorem hic auctoritatem merentur LEGES ipsae, quae docent idem, *morgengabam esse dotem.* LEX KANUTI Angl. regis XCIX est haec: *Si uidua intra unius anni spatium secundo marito se ligauerit perdat MORGAGIAM (morgengabam) suam & omnem pecuniam, quam ex priori marito habuit.* Exhibet Kanuti LL. Ioan. BROMTON in Chronico p. 930. Conciunt his illae, quae nobis magis uicinae. BVRGVNDICA lex XLII est haec: *de MORGENGABA uero permaneat. Nam si uxor subsisterit in uiduitate, post annum habeat liberam nubendi potestatem.* Et tertiam substantiae partem dimittat. LEX ALEMANNICA LVI. his uerbis concepta: *Si autem ipsa foemina dixerit: maritus meus dedit mihi MORGENGABA: tunc liceat mulieri iurare per pectus*

pectus suum. Hoc Alemanni dicunt *NASTAID*. Quod forte idem quam *nachstattung*. Nam *dos* a patribus forte data, nuncupata *ausstattung*; a marito *dos* matutinalis *nachstattung*, uti *nachsteuer*. Aliter *Lindenbrogius*, qui ad iuramentum reddit, sed *nast* dicit se ignorare. Lex RIPITARIO-
 PVARIORVM XXXVII. §. 2. ita disponit: Si uxor uirum superuixerit, L. solidos in *DOTEM* recipiat & *TERTIAM* partem de omni re, quam simul conlaborauerint (in communi acquirectu) uel quidquid ei in *morgengaba* traditum fuerat. Quas etiam LL. capitularibus suis inferuit p. 37. 72. *BALVZIVS*. Ampliores sunt *LONGOBARDORVM* leges in *morgengaba* *Lib. I. tit. 9. §. 12.* ita cautum: Si maritus uxorem suam occiderit, habeant filii *MORGINGAP* (dotem a marito oblatam matutinalem) & *FADERPHIVM* suae matris. Vbi *faderphium* forte idem, quam paterna hereditas, *das faderliche erpbe*. Tuetur meam coniecturam *lib. II. tit. 1. §. 4.* quae est haec: Mortuo marito habeat mulier *MORGENGAB* (dotem a marito acceptam) & quod de parentibus eius adduxerit. id est, *PHADEREIVM*. Et §. 8. Siquis matrimonio noluert ancillam, faciat liberam per *MORGENGAB*. Tunc intelligitur esse libera (quia dotata) & filii ex ea nati legitimi heredes. Praeterea *Tit. 4. §. 1.* Si quis Longobardus *MORGENGAB* dare noluert coniugi suae: non sit amplius, nisi quarta pars de eius substantia, qui ipsum *morgengab* dedit. Infra tamen poterit dare. In §. 4. *MORGENGABAE* & *METAE* fit mentio, si quidem maritus uxori daret usumfructum bonorum, quod significatum uerbo *mieth* aut *metae*. *TIT. XII. §. 1.* Si uxor, mortuo marito, in eius casa noluert permanere; tunc illa absque *morgengaba* reuertatur ad parentes. Ex aduerso *TIT. XIV. §. 15.* praecipitur: Si uxor, mortuo marito, relinquere uelit casam mariti & ad patrem reuerti, *MORGENGABAM* & *METHIVM* habeat sibi: *FADEREIVM* autem conferat, patre mortuo.

B

§. 8.

Gregorii
Turonensis
locus dotem
non distin-
guit a mor-
gengaba.

§. 8. Sed tamen illud urgere uidetur SOMNERVS in u.
morgengab: quod tamen Gregorius TURONENSIS lib. IX, c. 20.
testatissimo loco, quem etiam inter formulas dotales
BALZIVS refert in capitularibus, uideatur *morgengabam* a
dote claris uerbis distinguere ac feiungere. His quidem
uerbis: *De ciuitatibus, quas Galesuinda tam in dote, quam
in morgengiba, h. e. matutinali dono, in Franciam uenien-
tem certum est, acquisiuisse, partim retineat, partim red-
dat. Duo igitur hic acquirendi urbes tituli proponun-
tur, primum dote; deinde morgengaba. LINDENBROGIUS in
LL. antiquis & SPELMANNVS in gloss. h. u. pro matutinali do-
no, legunt, matutinali dote. Sed cuius membranae au-
thoritate id faciant, non produnt. De eo certus sum,
potuisse quidem duplicem dotem habere Galesuindam.
Vnam ab aliis uel profectitiam uel aduentitiam; alteram a
marito, post concubitum, altero die matutinalem. Nam an-
te concubitum Francico iure neque nuptiae fuerant ne-
que nuptialia lucra, DN. PRAES. de dote differt. XI. p. 33. Ac-
cedit, quod *morgengaba* hic loci in ciuitatibus consistat, non
in muliebribus crepundiis, ut adeo haud dubie nomen
mereatur dotis, licet paternae aut aduentitiae doti hic
loci opposita esse uideatur. Mutus est hic ALTESERRA
in luculento ad Gregorium commentario, qui scrupulum
non uidit.*

Morgen-
gaba non est
indicium
imparis for-
tis commu-
nii, mis-
beurat b.

Noua expli-
catio 2. F.
29.

§. 9. Illud quoque requirendum & respondendum
est: qui *morganaticum* connubium audiat *morgengabicum*, ci-
ne Heurath zur lincken Hand? Quod si enim etiam matro-
nae a suis uiris acceperunt *morgengabam* aut *morgendicam*:
haec certe frustra indicium esse debet matrimonii impar-
is fortis, paulo alieni a concubinato. Ita uero uer-
ba habentur 2. F. 29. *Quidam, habens filium ex nobili con-
iuge, post mortem eius, aliam, minus nobilem, duxit. Ea
lege, ut nec ipsa, nec filii eius amplius habeant de bonis pa-
tris,*

eris, quam dixerit tempore sponsaliorum. Quod Mediolanenses dicunt accipere uxorem ad MORGANATICAM, alibi lege SALICA. Quid igitur? num morgengaba aut morgentica minuet uxoris dignitatem, eritque digna tantummodo uxore ignobili? Salua res est. Nam morgengabam accipere, non est indignum: sed hac sola acquiescere, neque mariti uel nomine gaudere uel dignitate. Ad ultimum hoc non peruenit imparis fortis uxor. Idque fit legē Salicā. Quae iubet eam sola dotē aut morgentica acquiescere. Plura DN. PRAES. de hoc decreto clientelari in opusc. misc. tom. I. lib. 3. op. 5. p. 1169.

§. 10. Praeterea etiam illi errant, qui statim post conuiuium nuptiale aut durante eo, a marito praestitam fuisset morgengabam contendunt, ante concubitum. Imo, ut alii, ante conuiuium nuptiale in sponsalibus uossivs de uit. sermon. lib. 2. p. 247. CARPZOVIVS de iurib. foem. singularibus decad. 7. p. 197. qui eandem ideo cum sponsalitia largitate confundunt ac commiscunt. Verum enimuero, cum certi esse possimus ex illis, quae haecenus dixi; morgengabam dotem fuisse, a marito oblatam uxori: hanc autem ante nihil lucratam esse a marito, nisi perfecto matrimonio, quod contigit demum concubitu: igitur dubitare non licet, morgengabam demum praestitam uxori altero, post concubitum, die. Et cum bonorum mariti aliquam partem uoluerit morgengaba, quis non intelligit, eandem a sponsalitia archa aut largitate longissime abesse.

§. 11. Sed obmouent ita leges Latii, per quas fieri non potuerit inter coniuges donatio, adeoque neque morgengaba, quod haec non sponsae oblata; sed uxori. Nicol. HENELIVS de dotatiz c. 7. historiam habet explosi ideo in foro iureconsulti doctoris, quod audeat, peregrinis Latii legibus suppressere consuetudines, quarum in patria

flores & uigor. Sed donationes uniuersim etiam inter coniuges fieri posse, neque ad solam *morgengabam* hanc libertatem adstringendam, docuit DN. PRAES. ad *SCR. Velleian. part. 1. differ. VI. p. 57. 58.*

*Gerrae,
pretium
uirginitatis
esse
morgengabam?*

§. 12. Sordes doctorum ac interpretum sunt, non patrii iuris, quod *morgengaba* danda sit ob delibatam uirginitatem; quod hanc maritus non debeat uiduae desloratae; debeat tamen sponsae alterius, quem mors praenenerit; debeat *morgengabam* uidua potius adulescenti, qui mulierem nondum cognouerit & quae eius furfuris quaestiones & gerrae sunt generis eiusdem. In quibus colligendis strenuam operam nauauit Myler ab EHRENBACH *gamologias* cap. 16. 17. Tantum enim abest, *morgengabam* respexisse ad haec: quantum abest, cum his ipsam dotem aliquid commune habuisse. Ut pudeat iureconsultos senes, his nugis, de quibus nemo legislatorum aliquid somniauit, sensu iuuenum titillare.

*Est morgengaba
dos mariti.*

§. 13. Definitio itaque, uetustiori iurisprudentiae Germanorum concinna, est haec: *Morgengaba* est dos, a marito uxori offerenda. Dotem esse *morgengabam*, ostensum est haecenus, auctoritate Taciti, legum, testiumque ueterum iuris patrii. Si requisieris *morgengabae* finem, a maioribus nostris propositum: illud addi debet: quo uxor, olim uidua, habeat, unde uiuere queat, dignitati suae congruenter conuenienterque. Vnde *morgengaba*, uiduarum intuitu, dicitur *uittum*, *uidualitium*; dicitur etiam ab usu fructuque ad dies uitae habendo *uitalitium*; imo etiam cultu *uictuque*, quem respicit, *uictalium* potest appellari,

*Wittum.
uidualitium.
uitalitium.
uictalium.*

*Homonyma
morgengabae,
arrba.*

§. 14. In aliis synonymis, quae congerere solent & commiscere inuicem, cautum esse oportet iureconsultum, ne confundat distinguenda. Nam, licet, de *las arras* Hispanos & Lusitanos *morgengabam* adpellare scribant,

bant, interprete Hen. VALASCO tom. 1. consult. 2. n. 7. putaverim tamen hoc uerbum illis quondam magis sponsalicias arrhas, uvas auff die ehe gegeben uoird, respexisse, quam mariti dotem, morgengabam. Ex Cataloniae regno screix sponsaliticium pariter huc trahunt FONTANELLA de pact. dotal. claus. 4. gloss. 2. n. 1. atque ex Arragoniae regno excrex firmam dotis Lvd. CASANATE conf. 54. n. 53. quod es greix in Sardiniae tribunalibus CALARITANVS decif. VIII. n. 1. Verum de primo idem, de alteris hoc sentio, quod morgengaba sine intuitu alicuius dotis, quam uxor adferat, sit: quam excrex uox respicere uidetur. Dotarium, doarium, doertium, doarium, doerium Scilicet iuris MASTRILLVS lib. 1. decif. 73. duarium, n. 13. atque Francici CHOPPINVS de moribus Paris lib. 2. tit. 2. n. 7. pariter hoc uelle uidetur, ut probant HENELIVS de dotal. cap. 1. § 8. & EHRENBACH in gamologia c. 15. §. 4. Inde clarius Sabaudi uocant augmentum dotis THESAURVS lib. 2. 99. forens. 9. Ant. FABER iu C. de donat. ante nupt. de f. 3. n. 1. Ant. MATTHEI in obseruat. 1. de communiōe bonorum n. 80. Sr. 82. 83. sed ita his nominibus parum aut nihil commu-
ne cum morgengaba, illa dote, a marito praestanda. Quod ideo debet moneri; ne mariti in hoc genere largitionis, praeter rem, incusentur, inter nimium & parum facinoris admissi. Scilicet si morgengaba loco dotis V/us forensis aut ab eodem uitalitii praestandi: tum summa eius aequare debet impensas uitae & fortunae, uiduae congruentes. Si uero morgengaba uel sponsalicia largitas, uel munus nuptiale, tum iocalia sufficient in rebus pretii muliebris. Demum si dotem ab ipsa uxore illatam respicit, quod frustra sibi persuadent MYNSINGER dec. 5. resp. 43. n. 24. RVDINGER in lib. 3. obseru. 67. ab eius quantitate parum aut nihil debet abesse. Sed duo ultimi sententia a patrio iure longe absunt, quod dictum doctumque. Verum hos effinxere haud dubie iuris interpretes,

tes, partim, quod *dos mariti* ipsis uideretur paradoxa: partim, quod Romani & Graeci habuerint sua primae noctis praemia & munuscula nuptialia, ἐνάουδια καὶ ἀνάουδια, in quibus multi sunt *Scipio GENTILIS de donat. inter uir. Sax. lib. I. c. 1. & lib. II. c. 25. CYPRAEVS de connub. c. 13.* taceo scriptores eroticos.

SPECVLATORVM iuris sententiae de MORGENGABA
1) Saxonici, ubi a) morgengab, b) mustheil c) geradz.

§. 15. Quid vero de *Sueuo & Saxone* speculatoribus? Principio uerba eorundem recitabimus per epitomen: tum etiam de iuris inquiremus sensu & ratione: SACHS. LANDR. lib. I. c. 24. nach dem Heergevrett, soll das Weib neben ihr MORGENGAB. Quid autem sub hoc uerbo rerum? Addit speculator: da gehören zu alle feld-pferde, Rinder, Ziegen und Schwein, die vor den Hirten geben. Vnd gezieret Zimmer. Quae ultima uerba interpretes reddit: Similiter sepes & carpentata aedificia. Hodieque Zimmerholz dicimus ligna, extruendis aedificiis destinata & praeparata a fabro; sed nondum erecta ac iuncta inuicem nexu aedificii. Idem repetitur lib. I. cap. 20. Vtrobique altero loco adsignantur uxori esculenta MVSTHEIL, qui MVS, Zugemiss Germanis cibaria & esculenta (*) Tertium GERADA, id est, iocalia, uestes, clenodiae, suppellex. Additur lib. III. c. 28. Vxori, uiuo marito, nihil horum deberi: sed demum hoc mortuo. MVSTHEIL noch MORGENGAB vererbet kein Weib, bey ihres Mannes II.) Sueuici. leben. Idem fere iisdem uerbis habet SPECVLATOR SUEVICVS cap. 297. Ein Mann von ritterlicher art mag seinem Weib zur MORGENGAB, ohn seiner Erben urlaub (quia nemo potuit, sine consensu propinquorum, bona, praefertim auita & immobilia, alienare DN. PRAES. de donation. diff. 3. cap. 6. §. 4.) geben des morgens an Ibrem Bett, dilucu-

(*) Turpiter se hic dat CARPZOVIVS in uidua, sed diuidere debet cum herede, sic MVSTHEILEN. Risum teneatis auici. differtat. de iurib. foemin. dec. VII. post. 2. n. 4. 5. MVSTHEIL dicitur, quia capere non potest

Io post

lo post primam noctem) oder ob dem Tisch oder so er zu Tische gehet (unde error morgengabam solui ante conuiuium nuptiale, uerum alter nuptiarum dies hic intelligendus, non primus) einen Knecht, oder eine Magd und Zeine und Gezimmer ob der erden. Vnd als ihr Mann stirbt, soll sie das erdreich raumen in sechs Wochen, oder nach dem dreysigsten. Vnd soll sie raumen, das sie nichts verwende i. e. verletze, verderbe. Sed auferat, quae de loco moueri queant. Alias soluant uiduae heredes. Vbi pretium aestimat pro dignitate coniugum. Fürsten und Freyherrn 100. Marck; die Mittel-freyen 10. Marck; die Dienstmannu 5. marck. Andre Leut mögen geben das beste Pferd oder Vieh. Ein Kaufmann mag seinem Weib zur Morgengab geben 10. marck, ein Vieh und ein Ross und anders nichts. Ein eigen Mann 5. Schilling. Ein Römischer König was er vwill, obne Reichs-gut. Etcap. 298. Es giebt ein Mann sein eigen seinem Weib vwohl zum Leibgeding, mit der Erben urlaub. Vnd ist das ein Mann seines Weibs Morgengab verkaufft, diervveit sie darauf klaget, man soll ihr recht thun. Der Richter soll ihr die Morgengab vvider antworten. Praeterea cap. 299. Gibt ein Mann seinem Weib fahrend Gut zur HEIMSTEVER, das mag er nimmer ohn vwerden i. e. nunquam alienet. Post cap. 303. Hat ein Frau LEIBGEDING an eigen oder leben, so sie stirbet, das erbet nicht ihr nechster mag. Das eigen vviird ihres MANNES nechsten magen ledig, und das leben dem HERRN. Mirum est & uere pudendum, quam se hic torqueant & flectant in multiformes ac multiplices partes iureconfulti Saxonici. Sunt, qui morgengabam habent pro donatione propter nuptias aut *dotatio*; sunt, qui eam nomine adpeliant *sponsalitia* largitatis: sunt, qui abeunt ab utrisque. In quarum sententiarum diuortiiis legendi Hartm. PISTORIS part. I. qu. 44. n. 1. 2. COLERVS part. I. decis. 60. n. 62. ROTSCHIZ de dotal. art. 17. ad eumque

Commi'xtio
morgenga-
bae cum iu-
ribus aliis.

que *Iac. Schulzins. MOLLER lib. 2. semestr. 43.* Meo autem iudicio *Saxonica & Sæuica* hic iura, quantis etiam offuscis illa conspererit calamo suo speculatores, cum illis, quae supra ostendi, optime congruunt. *Mam morgengabae* hic dos est, a marito praestanda uxori, sine ullo muliebris dotis intuitu. Quo ipso a *dotalitio* distat. Consensu autem propinquorum propterea est opus, quia nefas est alias, alienare bona auita. Ergo *morgengabae* id respicit, ut habeat uidua, unde, mortuo marito, uiuat. Differt ab hoc ius cibarii *das MVSTHEIL*. Quoniam talia debentur uiduæ, ut sociæ laborum & curarum familiarium. Demum *CERADAE* fauor est tantum modo in iocalibus & supellectili. Ne uidua destitueretur omnis munditiæ muliebris adparatu.

§. 16. Igitur ad tempora usque utriusque speculatoris *MORGENGABA* fuit *dos a marito dicta uxori*. Qui uero factum sit, ut *morgengabae* uerteretur in *manuscula nuptialia* seu *iocalia*, illud quidem debet indicari. Scilicet ex quo in Latii iura iuimus, cogendo filiarum parentes ad constituendam illis *dotem*, moribus patriæ relicti, secundum quos uir offerre debuit *dotem*, non uxor: tum opus esse uidebatur *dotis remuneratione*. Noluerunt iurisperiti hanc nomine adpellate *morgengabae*, quoniam *morgengabae* gratis data mulieri, non ob illatam *dotem*. Igitur dixerunt nunc *donationem propter nuptias*; nunc *donationem propter dotem*; iterum *dotalitium*; *darium*, cetera. Verum ne uel ita mulieres & *dote* paterna instructæ & *dotalitio* mariti *der gegenvermächtniß, morgengabae* commodo uiderentur carere: in sexus fauorem *tertium* lucrum est effectum & additum prioribus, ut iam nunc *morgengabae* nomine non aliqua *dos* conflictueretur, quam maritus iam dixerat nomine *dotalitii der gegenvermächtniß*; sed hoc uerbo uenirent tantummodo

ioca-

d *scrimina*
1) *morgengabae*.

2) *mustheil*.

3) *geradae*.

MORGEN-
GABAE con-
uersio in iocalia.
Causa I. R.
dos mulieris.

Inde anti-
dos mariti

Do alitium.

Et tertium
morgengabae.

iocalia uel monialia illa, uascula argentea, *gemmae & clendiac*. Nonnunquam etiam aliqua pecuniae summa, quam uxor praecipui loco haberet ad comparandum muliebria crepundia ac ornamenta. Atque his moribus utimur etiam nunc. *Morgengabae* igitur significatu ita conuerso in *muliebres nugas*, quas Plautus dixit, si quando accidit, ut sponsa paterna dote careret & nihilominus marito esset curandum, ut olim uiduae ea essent, quae faciunt ad uictum & cultum: haec mariti largitio porro dici potuit neque *morgengaba*, quae tantummodo *iocalium* crepundiorum; neque etiam *dotalitium*, quod respexit muliebrem dotem; neque *dos*, quae iam non uiri, sed mulieris: nouo igitur nomine opus fuerat in iurisprudentia ita conuersa & perturbata, unde audiit talis donatio nunc *uitalitium*, nunc *uictalitium*, nunc *uidualitium*, *Leibzucht*, *lyfzucht*, *Wittum*, *Wittumstz*, cetera. Et quem admodum *dote* a marito aut *dotalitio* constituto, porro non opus fuerat *uidualitio*: ita tamen, hoc semel introducto, etiam hoc *quarto* loco datum mulieri. Vt, si iam numerare liceat mulieris *nuptiales opes*, illae nouissimis temporibus admodum adauctae a maritis ex multiplicibus causis aut causarum inanibus tegumentis. *Principio* ad fauorem futurae sponsae conciliandum mitti eisdem solent ceu speratae munuscula uarii generis, in uer-
naacula, sie hätte schon praesenten angenommen; tum, si spon-
sa pacta est, addi his iterum solent nota munera, quae
facere debent ad muliebria ornamenta, instar sponsaliciae
largitatis *Braugeschenke*; in ipsis sponsalibus annulus mul-
ticipii dandus; ante nuptias, nouo profusionis genere
nuptialia dona adsignantur, nostri aevi institutis *collare*
cum *cruce*, quod utrumque distinctum esse debet gem-
mis; succedant altero, post nuptias, die, *iocalia & uesti-*
menta, das braustuck, brautkleid, cetera. Horum omni-

et quarto
 uictalitium.

5) oblata
 praesenten.

6) Brautgeschenke.

7) archa
 sponsalicia.

8) dona nuptialia.

9) Braustuck.

C

um

um, si iniueris calculos & prima cum ultimis computaueris, nouem generis onera incumbunt misero & his uere adfecto marito ad habendum uxorem. Quid uero si hoc ultra futuri mariti facultates? Nomina ideo dant sponsi argentariis, quae saepius ipsa uxor, post nuptias, suo deinceps aere liberare tenetur uel specie inanum conspicua munera rursus uenum exponere uel habere maritum obrutum aere alieno.

DE

D O T E,

INDOTATAE OFFERENDA.

DOS I. G.
mariti officium.

(d) Illud igitur nunc docendum est, G. I. mariti cuiusuis officium fuisse, dotare uxorem, etiam nudam & inopem. Quare lex, licet testatissima sit tot seculorum monumentis: nostris tamen moribus, iure Latii occupatis, ita peregrina est, ut uideatur haec iureconsultis instar portenti.

Patet hoc
a) ex TACITO.

§. 2. Principio TACITI locus cap. 18. de M. G. supra nobis fecit hanc fidem. Nam, quae ipse de supellestilis & aliquo pecudum adparatu, ab utrisque consponsis conferendo habet: illa a dote omnino distinguuntur.

b) definitione morgengabae.

§. 3. Deinde cum morgengaba definita nobis, dos a marito uxori offerenda: omnia etiam illa huc faciunt, quae diximus supra de morgengaba. Diximus autem plurimum idque ope plenae fidei monumentorum ac legum connubialium Germaniae plurimum populorum.

c) pactis dotalibus
a. 1023.

§. 4. Addimus nunc pacta dotalia, ubi non solum maritus dotat uxorem, sponsus sponsam: sed etiam clare dicitur, hoc fieri ex iuris, quo populi Germaniae uicini uiuant, necessitate usque. Suppeditat nobis eius generis instrumentum Edmund. MARTENE tom. I. thesauri anecdotorum ad an. 1023. p. 142. His autem illud conceptum est

est uerbis: Ego RAINALDVS, comes Senonensis uolo coniungere mihi mulierem, nomine LVVILLAM; sed praecipiens LEGES humanae: SPONSO SPONSAM SVAM EX PROPRIIS DOTARE. Ideoque ego sponsus, ex proprietate mea concedo tibi, sponsae meae, uillas, pagos & quae sequuntur. Haec omnia per hanc donationem dono tibi sponsae meae, ut exinde liberam habeas potestatem faciendi. ACTVM publicc. DATA mense Iulio, anno xxxvii. regnante Roberto rege. Alibi apud auctorem eundem diploma occurrit eiusdem argumenti, unde constat, dotem seu morgengabam datam fuisse a marito uxori, nonnisi post nuptias. Habetur illud rom. I. p. 123. his fere uerbis: Ego Richardus, o dulcissima sponsa & amantissima coniux Iuditha, comitissa Normanniae, a parentibus & propinquis tuis expectiui te & sponsalibus ornamentis desponsauite. Praeterea, legitima coniunctione expleta, in DOTE TVA dono tibi donatumque perpetuo esse uolo pagos, qui sequuntur. Concedo insuper tibi iure proprio & (ex) familia mea quingentos utriusque sexus: Et ideo hunc propriae DOTIS LIBELLVM describere iussi & manu propria subterfirmari feci. Alius dotis libellus extat rom. I. p. 667. Ego notum facio, quod Elisabeth uxori meae dedi in DOAIRE omnem terram, quae in hoc loco ad me pertinet. Et sub finem: Haec omnia tenebit Elizabeth en duaire quamdiu in habitu uixerit seculari. Ea autem moriente filii mei, quo semper hoc matri suae tenentur garantire, succedent. Actum 1197. Non ab hoc diuersum, sed plane idem illud est diploma, quod rom. I. p. 1283. habetur. Quod cum Edmundus MARTENE & Ursinus DURANDVS collectores horum non uiderint: omnino dubitandum est de industria eorumdem & selectu in hoc genere argumenti. Vnum enim instrumentum habere pro diuersis, diuerso etiam tempore conceptis, ueniam non meretur. De EZONE comite Palatino pariter

An. 1008.

An. 1197.

Martene
& Durandi
ofsciantia.

An. 1010. Scribit monachus BRAUVILLARIENSIS cap. 1. §. 7. Praeterea fertur, quod EZO ramusculum arboris eiusdem terrae inuolutum cespite acceperit & cum eodem Brauuitrense praedium & alia proprii iuris plura suae uenerabili sponsae ELISABETHAE in DOTEM tradiderit. Illa dotem hanc suam ecclesiae donauit S. Medardi. Idemque ramusculus, in boni testimonium facti, longa uiroris gratia iucundus permansit. Plura in ACTISS, die XXI. Maii tom. V. p. 51. Apud Luc. ACHERIVM tom. 7. spicileg. p. 204. libellus dotalis est hic: Ego RICHARDVS Normanorum dux accipio te, Adela, in coniugem legalis desponsationis annulo, mihi in carnis unitate iungendam. Non uoluptatis causa, sed generandae prolis. Concedo tibi iure dotali de rebus proprietatis meae ciuitatem, cetera. Omitto plures allegare nuptiales codicillos, unde constat, dotem obtulisse maritum uxori, non hanc marito.

LEGES de
dote mari-
ti.
1) Saxo-
num.

2) Gotha-
rum.

§. 5. Licet superius iam LL. mentio facta, qua uirum oportet dotare uxorem: sunt tamen hic aliqua addenda, instar spicilegii. Antiquissimae SAXONVM legis tit. VII. & VIII. huc omnino facit: Dotis (a marito datae) ratio duplex est. Ostfali & Angrarii uolunt, si foemina filios genuerit, habeat DOTEM, quam in nuptiis accepit (a marito), quam diu uiuit, post filiis dimittat. Si filii moriantur, capiant proximi. Si filios non habuerit, reuertatur dos ad DANTEM (maritum). De eo, quod uir & mulier conquiesierint, mulier mediam portionem accipiat, apud Westfalos: apud Ostfalos sit contenta DOTE (a marito data). In LL. WISIGOTHICIS plurimae sunt, quae probant, maritos dotem attulisse uxoribus, non uxores maritis. Sit prima lib. III. const. 4. Cum de dotibus saepe oriatur intentio: decernimus, ut, quicumque sibi uel filio suo poposcerit filiam alterum, non amplius dotis nomine conferat, quam decimam rerum suarum partem. Atque insuper X. pueros (seruos) & X. puellas obtineat & XXX. caballos seu in ornamentis mille solidorum

TUM

rum. Quae omnia mulieris : sed, si intestata mortua, ad maritum aut eius propinquos illa redeant. Sed, quod ualde ad rem facit, in eadem hac lege illud additur : quod si ipsa uxor marito adferat dotem, illam tantum etiam possere posse, a marito, quantum ipsi adferat. Idque ex legibus Romanis, non patriis Wisigothorum. Vnde clare constat, non solum dotem uxoris : sed etiam prolem eius donationem propter nuptias, antidotem & dotalitium non patriis moribus aut iuribus deberi ; sed Romanis. Quod magis est, l. 6. h. t. id datur uxoris parenti & propinquis, ut requirant pro filia aut consore sua dotem a nouo marito. Frustra igitur, meo iudicio, est hic Lindenbrogius, qui perhibet, dotem hic accipi pro dotalicio. Nam ultimum fit intuitu dotis muliebris : non primum. Porro tit. II. lege 8. pretium dotis requirat puellae pater a marito. Quod puella nupserit, patre inuito, indorata a marito, exheres esto. Tum lib. IV. tit. 5. lege 2. ne uxor dotem, a primo marito acceptam, conferat liberis mariti alterius. Lib. 5. tit. 2. lege 4. 5. idem fere repetitur. Idem de FRANCIS dictum probatumque. Huc trahunt CAPITVL. lib. VII. §. 179. ubi uerba : Prius in connubiis conueniendus est sacerdos, in cuius parochia nuptiae fieri debent. Et, si licita & honesta omnia inuenerit, tunc per consilium & benedictionem sacerdotis eam sponsare & legitimae DOTARE debet. Sed quoniam hoc capitulum respicit uerba Augustini, quae statim post recitat ; talis esse debet uxor, quae casta & DOTATA legitime & a parentibus tradita sponso : omnino dubito de mente ultimi, utrum dotem mulieris tribuerit parentibus, secundum iura Latii, an autem nouo marito, secundum barbari aevi mores. Repetuntur uerba Augustini in decretis can. 4. Causa 30. qu. 5. & in Burchardo ac Luone, sed nihil haec ad nostrum argumentum. Et capitulari eadem uerba sunt : quae habet ISAAC Lingonensis

4) *Aleman-episcopus tit. 5. can. 6.* IN ALEMANNICIS LL. tit. 9. de dote
 norum. formula habetur: *Ego dulcissima coniux mea te in coniugi-
 um accepi. PROPTEREA DONO TIBI DOTE M HANC CURREM,
 cetera. Vbi frustra est manus Goldasti, quae addit:
 ita uocat avr. q̄evny seu donationem propter nuptias. Nam
 haec respicit mulieris dotem: non illa, quae mulieri
 indotatae est dos, lege debita.*

FORMVLAE
 de dote ma-
 riti.

§. 6. Concinnunt legibus & pactis nuptialibus de dote,
 a marito offerenda uxori, etiam FORMVLAE antiquae. Et
 quidem MARCVLFI lib. 2. tit. 9. p. 410. ubi filiis ea lex imponi-
 tur, ne uxorem relinquunt indotatam atque tit. 15. p. 414.
 Porro in appendice auctoris formularum INCERTI TIT.
 37. p. 455, TIT. 52. p. 464. Tum in formulis editis a SIRMON-
 DO tit. 15. p. 476. ubi prouocatur ad legem Romanam,
 sed non alia causa, quam intuitu traditionis, a marito
 factae. Demum in LINDENBROGIANIS tit. 75. p. 532. ubi
 ad legem prouocatur Salicam. Quibus adde, quae ha-
 bet BIGNONIVS ad cap. 15. Marculfi p. 937. Vbi ostendit,
 iure Gothorum decimam; iure Francorum tertiam par-
 tem fuisse bonorum mariti, eius dotem nouae uxori of-
 ferendam. De eadem tertia, quod in Scotia & Angliae
 quibusdam locis obtinuerit, testatur SPELMANNVS u. do-
 rarium p. 175. In Galliae quibusdam municipiis alteram
 partem fuisse, perhibet CHOPPINVS de doman. lib. 2. tit. 12.
 §. 6. sed miscet ille successoria iura cum dote. De specula-
 toribus iuris. Saxonis & Sueni supra actum in argumento
 de morgengaba.

DE DOTALITIO

Gegeuermaecht nüss.

Propositio
 de DOTALI-
 TIO.

e) Postquam igitur ex illis, quae haecenus scripsi,
 satis intelligatur: iure patrio non obtulisse mulierem marito
 suo

suo dotem; deinde, contra officii mariti fuisse, suam dotare uxorem; post, hoc donationis genus nunc morgengabam audiuisse, iterumque dotem mariti: illud etiam nunc docendum ac commonstrandum, quomodo factum sit, ut uxores quoque dotes, a parentibus datas, suis maritis patrio iure adferrent atque mariti iterum illam dotem compenfarent antidote siue *dotalitio*.

§. 2. Scilicet *dotalitii* uox barbara est; haud dubie effecta, instar uerbi *sponsalitii*. Vti enim Romani *sponsalis* & *sponsalium* dixere & *dotalis*: ita barbaris placuit etiam *dotalitium*. Prima uox legitur apud SIDONIVM *lib. 7. epist. 2.* & passim in LL. *sponsalitia arba, largitas, donatio*, cetera, licet desideretur uox in auctoribus Latinis. Quo tempore ultima sit rata, illud quidem nolim definire. Quod enim aliqui in catalogo scriptorum CAII, iureconsulti, etiam nominare audeant *librum dotaliorum*(*) : illud quidem a meliora doctis pridem expunctum &, huius uerbi barbari loco, restituta uox *dotalium*, uti habet in eius uita BERTRANDVS. Interim seculo VIII. & IX. *dotalitii* uox ualde frequens in nuptialibus tabulis & codicillis. Sane in MELDENSI concilio *can. 64. & 65.* bis occurrit, his quidem uerbis: *raptores uirginum, qui etiam postea, quasi desponsantes sub DOTALITH nomine in coniugium duxerunt, publicae poenitentiae subigantur.* Hi autem, qui nec dum eas sub desponsionis & DOTALITH nomine in coniugium habent, parentibus restituantur. Quae eadem uerba exscripsere IVO *part. 8. c. 177.* & GRATIANVS *can. 10. causa 36. qu. 2.* IN DECRETALIBVS uero non adeo infrequens

(*) Ita in uulgaribus habetur editionibus, frequentioris sibi usus. Ut adeo fruste Facile enim fieri potuit, ut barbarus scriba, loco *dotalium* exararet *dotaliorum*, uocabulum

fanius ad C. *tit. de dot. promiss. p. 388.* sollicitus sit de substituendo alio uerbo.

DOTALITII memoria. *cap. ex parte 15. X. de foro compet.* casus respondetur, ubi uidua deiecta fuit, spoli iniuria, de praedio, quod *dotalitii* iure possederat. Nam ipse pontifex postquam causas *matrimoniales* sibi iudicandas adrogauit, erepto hoc iure principibus: etiam *dotis* & *dotalitii* controuersias iudicare instituit, ceu res connubialis accessorias, uti aperte dicitur iudicaturque *cap. plerumque 4. X. de donat. inter uirum & uxorem*. Vt scilicet uxor adulterii causa & dotem amittat & *dotalitium*.

*D finitio
dotalitii.*

§. 3. Est uero *DOTALITIVM* dos mariti ad compensandum uxori dotem. Nam mulieres Germanorum uel *dotatae* sunt uel *carent* dote. Si primum, *illata* dos uxori remuneranda & *acquanda* est *dotalitio*: si alterum, cessat *dotalitium*, uti umbra, remoto corpore & tum prospicit maritus *indotatae* uel *dote maritali* uel, si uox *dotis* mulieri propria uideatur, *inconcinna* marito, tum accipit *uidualitium*, *hystochi*, *leibzucht*, *uittum*. Quis crediderit rem hanc adeo celebrem fuisse apud ueteres: ut eam descripserit I. CAESAR *lib. VI. de B. G. cap. 19*. Ita enim ille de Gallis, nostrae genti omni quondam iure uicinis: *uiri quantas pecunias* (aut opes in rebus aliis) *ab uxoribus*, *DOTIS* nomine acceperunt: *tantas ex suis BONIS*, (non figillatim numis, quo solos neque Caesar ipse uidetur intellexisse, quia pecunia Germanis pecudes) *ae-
stimatione facta* (ut *dotalitium* dotem aequaret) *cum DOTIBVS COMMVNICANT* (aequant, remunerant). *Huius omnis pecuniae* (utrorumque bonorum horum ac opum in pecudibus, fundis, agris) *coniunctim ratio habetur fructusque seruantur* (ita ut uxor *dotalitii* dominii quoddam genus habeat instar mariti in dote uxoris). *Vter eorum uita superant, ad eum pars utriusque cum fructibus superiorum temporum peruenit*. Quod de fructibus adfirmat Caesar: illud ideo ambiguum. Quoniam utriusque coniugis in
suam

*Quod anti-
dos PROBA-
TVR
a) ex I. Caes.
I re.*

suam dotem dominium, quod dixit, matrimonio durante, ut adeo difficile sit ad credendum. Sed forte Caesar ideo hoc credidit, quoniam intellexit, mortuo uno coniuge, superstitem accipere, quicquid bonorum est in dote & antidote. Licet, quae consumta durante connubio, necquicquam hic connumerentur. Sed quid ad illustrissimum hunc locum interpretes? Omnes muti sunt. Ipse HOTO MANNVS, princeps ille iuris Latii consultorum, est hic infantissimus (*). Sed nobis explicatione nulla opus est; cum Caesar *dot alitii* iura, quo *dos* mulieris aequatur remuneraturque, moribus etiam nostris, optime ac luculentissime describat.

§. 4. Illud enim nos docent leges Gothicae in loco ualde hic momentofo. Quod uxores uel iure Romano *dotatae* sint: uel iure Germanico *indotatae*: si primum, opus esse patrio iure *antidote* siue *dot alitio*: si alterum, *dotare* esse mariti folius. Locum ipsum exscribemus ex *membranaceo codice eoque uetusissimo* DN. PRAESIDIS. Est autem *lib. 3. lege 4.* quae sequitur. *Aut si forte, iuxta quod EX (†) LEGIBVS ROMANIS*

2) LL. Weß.
Gothicis.

Codices
ms. s. t. mem.
branacei
fides.

(*) Audiemus illos ad h. l. commentum. Quod est hoc: *Hanc uidetur antidos fuisse. Cuius tamen institutum propterea uidetur absurdum fuisse, quia dos datur propter onera matrimonii. Turpe est autem dicere, maritum uxori esse oneri. Aut uxorem onera matrimonii sustinere.* Tacitus etiam scribit, uiros mulieribus dare dotem, non mulieres uiris. *Iniquissimum esset ultimum, si liberi extarent.* Quot uerba, tot animi hic deliquia summi uiri. Sed doceat hoc exemplum, quam parum conferant ad patriam iura intelligenda homines eruditissimi ceteroquin; sed iura docti Latii folius. Scilicet errat Hoto-
mannus 1) quod absurdum habet uxorem Germanicam onera ferre matrimonii, id est, operarum eam sociam ad augendam rem familiarem: errat 2) quod non eadem ratione, qua uxor oneri habetur in matrimonio, quia

uictum exigit & cultum, idem liceat adfirmare de marito: errat 3) quod Taciti locum conueniet, dotem expectantis a solo marito, quod defendimus supra; errat 4) quod liberorum fingat hic iniuriam, qualis non est, uti patria uiui; ita neque uiuae matris aliqua hereditas: errat 5) hos mores habendo pro antiquatis, cum illis hodieque utamur Germani, dotem muliebrem aequando antidote aut dot alitio; errat 6) quod monilia quae mulier adferat marito, Tacito teste, misceat cum dote.

(†) Codex *Lindembrogianus* pro, *ex*, habet & Nos uero maioris facimus lectionem primam *codicis An. praesidii.* Quoniam mos ille, quo uxores dotem attulere maritis, non tam est barbaro ac patrio iure, quam *EX Romano.* Id quod uoluit legislator Gothicus particula *ex*.

D

1700-

recolimus fuisse decretum, tantum puella vel mulier de suis rebus sponsi dare elegerit, quantum sibi dari poposcerit. Tum enim maritus adaugere potest suam dotem uxori adferendam & aequandam dotem uxori, ultra summam decimae bonorum definitam. Sed prouide dicit legislator Gothicus: uxori dotem non patrii iuris esse, sed EX legibus Romanis. Igitur dotalitii causa, id est, dotes muliebres citius forte innotuere Gallis, uicinis Romanorum, quam ultimis Germanis.

3) dotalitii
synonymis ?

§. 5. In Germanico iure nemini est ignotum, dotem antea mulierem uix offerre marito: quam hic prospexerit illi *dotalitio*. Quod ideo adpellare solent nostri: *gegenvermächtniß*, *vviederlage*, *vvidergift*, *gegensteuer*, *verweiss gegenweissung*; quoniam quicquid hoc nomine aciure datur uxori, illud sit intuitu illatae ab illa dotis. Vti enim *dos* dicitur *eine aussteuer*: ita antidos, *eine gegensteuer*. Et uti alio nomine illa adpellatur *dos ein geschaeffte*, *vermächtniß*: ita antidos siue dotalitium *ein gegenvermächtniß*. Cum etiam *dos* audiatur *eine beylage*, *mitgift*, ita dotalitium *eine vviederlage*, *vvidergift*. *Verweiss* autem uox generalis est uultque refiectum ad dotem. Consuli hic possunt Germanici iuris lexicographi *Wehnerus*, *Besoldus*, *Dietherrus*, *Frischius*, aliique. Quibus addi possunt *BOCERVS de donat.* c. 7. §. 3. & *MYLERVS gamolog.* cap. 10. §. 2. 5. aliique.

4) iure canonico eiusque glossa

§. 6. Cum pontifices saepe respondeant causas a Germanis requisitas; etiam iura patriae multoties ualde illustrant. Quis pontifici auctor fuerit decisionis, proditae in c. 4. X. de donat. inter uirum & ux. illud quidem ex nullo codice constat. Potuit igitur esse, quod responsum sit episcopo Germaniae aut illius regni, ubi dotalitii frequentior usus. Cum uero in uulgaribus editionibus hic sit definitum; mulierem adulteram & dotem amittere & dotalitium: uox dotis in membranaceo codice

dice. DN. PRAES. (*) est omiffa. Quoniam aliqui de illius amiffione ideo dubitare uoluerunt, quod fufficere uideretur poena in alterutro. Ergo *dotem* ad mulierem redituram: *dotalitium* ad maritum. Sed quod utroque adulteram uolunt dedituram; ideo uulgaris lectio hic debet praeferri. Quae duo nos docet. Primum, *dotalitium* a *dote* diftingui: deinde diftingui etiam a *paraphernis*, quibus adultera non excidit. Tertium igitur credi oportet, quod *antidos* fit *dotalitium*. Glosfa reddit *donationem propter nuptias*, ex uulgari doctrina, quod illa ftatuta ad *compensandam dotem*. Ex aduerfo eandem expofuit DN. PRAES. in *dotis differentia VII*. Alia *decretistarum* & interpretum pontificii iuris deliria fuperfedeo, facile euoluenda in BARBOSA & GONZALEZIO, fi animus efferet in erroribus conuellendis occupari.

§. 7. Omnium uero certiffima *dotalitii* ratio intelligitur ex formulis ac codicillis nuptialibus, fcriptis in Germania. Ubi enim *dotis* muliebris fit mentio: ibi etiam *antidotis* feu *dotalitii*. Formula libelli haec fere: *Meuia offert marito fuo DOTE M quater mille imperialium, quos accepit ille, reddita apocha cum reuuntiatione exceptionis non numeratae dotis: contra, ad hanc dotem compensandam & remunerandam, DOTALITII nomine iidem destinat uxori, quater mille ex bonis ac opibus fuis uxori, olim uiduae, exfoluendi. In uernacula noftra uerbis, quae fequuntur: Es bringet Meuia ihrem Brüutigam Titio an Heurathgut 4000. Rthlr. Species zu; welche derfelbe richtig empfangen, auch darüber quittiret, mit begebung der Ausflucht nicht gezahlten geldes. Dagegen verfpriicht Titius diefer feiner Braut Meuiæ zur*

(*) Codex is duorum uoluminum. Primum *decreta*, alterum *decretales* abfoluit. Formulae est maximae, adornatae fymbolis ac picturis auro diftinctis & coloribus. Praeter ipfos canones & decreta addita est *glosfa*, uulgaris quidem. Sed ei pafim manu alterius additae ac infertae annotationes fingulares quae alibi non habentur. Ipla fcriptura acui uultuofioris, in duftriae ac curae admodum intelligit.

vriederlage gleichfalls 4000. Rthlr. in gleichem Werth aus seinem bereitesten vermögen derselben zu vergüten. Formulas Germaniae principum ac procerum ueteres congeffit MYLERS *gamologias* cap. 10. §. 2. 5. Quibus facile esset plures addere ex mediis acut monumentis. Maioris operae pretium illud est, quod saepe *dotalitii* uox & *dotis* habeatur unius eiusdemque significatus. In *Lucae* DACHERII tom. 7. *spicil. ad an. 1026. p. 203.* libellus dotis occurrit, in quo illud offendi. Ita enim sponsus scribit: *Ego RICHARDVS dux Normannorum accipio te ADELA in coniugem. Concedo tibi de IVRE DOTALI civitatem & cccc.* Haec omnia tibi habenda lege DOTIS, ut iuxta nobilitatis tuae lineam DOTATA mihi iungaris. Cuius cessionis DOTALITIO ut firmitas, manu propria subscripsi. Ego Richardus hoc DOTALITIVM fieri iussi. Datum an. 1026. Quod igitur principio dotis nomine adpellatur, illud in fine dicitur *dotalitium*: licet dotis ab Adela illatae nulla memoria.

Conuertuntur dotis & dotalitii nomina.

6) Synonymo, donatione propter nuptias an. 1299.

§. 8. Tandem quoque *dotalitii* definitionem non leuiter firmat synonymum eius *donatio propter nuptias*. Vbi enim alias *dotalitii* uox occurrit: ibi adhibetur formula *donationis propter nuptias*. DACHERIVS tom. 8. *spicileg. ad an. 1299. p. 259.* nobis suppeditet exemplum. Ego SAVRA uos PETRVM de Pinolfo in legalem maritum habere cupio meque ipsam uobis trado legalem uxorem. *Dono & constituo uobis in DOTEM QUATVOR MILLIA librarum &c.* Simili modo ego PETRVS de Pinolfo cupio uos dictam SAVRAM in legalem uxorem habere & me ipsum in legalem maritum uobis trado. *Constitutor, me recepisse quatuor millia librarum & renuntio exceptioni p. n. n. & dictae dotis non acceptae.* Ego uero dono & constituo uobis de meo in DONATIONEM PROPTER NUPTIAS QUATVOR MILLIA LIBRARVM. Ego & uos habeamus & teneamus. *Et si uos dicta uxor mihi superuixeritis, habebitis & dotem & donationem propter nuptias.* Adum 1299. Eiusdem pror-

prorsus formae codicillus habetur *tom. 8. p. 251.* Etiam illud intellexi, *dotalitium* alibi etiam adpellari SPONSALITIVM. Tum maxime, quando *sponsalia* contracta de futuro, quod dicunt. Exemplum fit *tom. 8. specileg. an. 1109.*

p. 105. Ego GUILIELMVS trado filiam meam filio uestro. Et dabo filio uestro in dotem cum filia mea centum marcas & ccc. Et ego BERTRANDVS & ADALAIZ recipimus filiam tuam & post quatuor annos dabimus filio nostro in uxorem. Et dabimus filiae tuae in DONATIONEM PROPTER NUPTIAS suae in SPONSALITIO suo omnem terram, quam habemus & ccc. Ita nos deus adiuret & haec sancta dei euangelia. Sed satis exemplorum, unde constat, barbaro iure frequentem fuisse *anti-dotem*, nunc *dotalitii*, nunc *sponsalitiu*, iterum *donationis* propter nuptias uerbis ac formulis insignitam.

§. 9. Indole *dotalitii* recte intellecta: iam facile erit ad respondendum causas, in hoc genere controuersas. I. an debeatur *dotalitium indotatae*? Id enim negandum, instar umbrae, quae cum corpore tollitur. Aliud uero iudicium est, annon alio nomine maritus liberalis esse debeat erga pauperem & indotatam uxorem. Vbi dicendum, quod id omnino officium fuerit mariti Germani, instar uxoris in Latio. Sed postquam legum Romanarum auctoritas patrios mores fere sustulit: igitur hoc casu uiduuae sufficiet portio, in statutis definita heredibus. II. Num *dotalitium minus esse queat aut maius dote*? Vtrumque negandum. Quia ultimae remuneratio est primum. Ergo aequanda dos, non superanda. Aliud dicendum, si maritus formam uxoris, mores, familiam, dignitatem gentilitiam, uirtutes maioris faciat, quam ipsam dotem. Sed tum rectius faciet in hoc genere donationis alio uti nomine, quam *dotalitii*. Ne, quod honoris ergo facit, fecisse uideatur ex legis conuulsionalis quadam necessitate. Ceterum iura Germanica

RESPONSA
fovensium
inde quae.
stionum.
a) num in
dotatae?

2) dote ac
qualis?

- maiolem commendare liberalitatem maritis erga uxores, quam leges Latii, dictum est supra. III. *Num, mortuo marito, vidua lucretur dotalitiu?* Nullus dubito hoc affirmare. Nam uti G. I. maritus lucretur dotem; ita uxor multo magis *dotalitiu*. Quia I. G. solus quondam maritus obligatus ad dotem adferendam uxori, non uxor marito. Quae alibi, praesertim inter coniuges dignitatis illustris, ex aduerso fiunt, illa uel conventionibus tribuenda uel moribus contra patrii iuris ordinem.
- 3) *num uideae?* IV. *Num dotalitiu dominium habeat uxor uiuo marito?* Saxones hoc recte negabunt. Quoniam etiam manus ligant uxori in paraphernis. Quae sine mariti consensu nequit alienare. Sed, patrio iure uniuersum, me iudice, uerior erit sententia affirmans, ob bonorum connubialium communionem, cui fauent Germani. Ut adeo uxor in rebus mariti sit domina socia: quidni in rebus, sibi donatis. V. *An dotalitiu recte constituatur matrimonio iam durante?* Nullus dubito. Partim, quod donatio remuneratoria sit; partim, quod officii mariti, ut docet uxorem; partim, quod donationes inter coniuges patrio iure nihil habeant iniqui. VI. *Num dotalitiu debeatur sponsae, marito morte praevento?* Negatur hoc. Eo quidem fidentius patrio iure, quod nuptias non habet perfectas, nisi thalami consensu, *wann die Decken beschlagen*. Non deductione in domum; non benedictione sacerdotali. VII. *Num obligari in promisso dotalitiu fideiussores?* R. I. id negatum: non Germanico. Vbi illud reperio, in libellis plerisque dotalitiis, illustrium etiam consponsorum, adhibitos fuisse fideiussores, qui obligarent sua nomina sub onere ac poena obstagii.
- 4) *domini unne?* VIII. *Num dotalitiu debeatur, quae dotem promiserit, non soluerit?* Negatur, si inuito hoc factum marito. Quod si uero ex eius indulgentia morae: tum adfirmanti senten-
- 5) *post nuptias?*
- 6) *Sponsuae?*
- 7) *ius fideiussores.*
- 8) *dotem non soluta?*

tentiae subscriberem. Quia maritus credendus est, se officii sui memorem fuisse, quo patriae moribus dotare teneretur uxorem, etiam indotatam. IX. Num confessio ^{9) satione} sufficiat mariti eiusque apocha? Id ob eandem rationem est ^{confessio?} adfirmandum. Dummodo non ex feudo repetatur dos, ubi tum praesumptio cessat uersionis in rem. X. Num ex ^{10) obliget} conuentione maritus obstrictus ad dotalitium? Sola promissio ^{ne hic con-} & consensus hic satis est. Nam eodem iure habetur ^{uentionio?} pro legitimo pacto, quam dos. Et patrio iure nuda etiam pacta obligatoria in omni contractu. XI. Num dotalitium ^{11) num &} debeatur uiduae, mariti haeredi? Negant hoc Saxonica iura, quae commendant relinquuntque uiduae ^{heredi?} ius optionis. Sed, fauore dotis a marito uxori adferendae id adfirmarem ob illam pristini iuris bonorum communionem. Dummodo non ita deglubatur maxima hereditatis pars. XII. Num dotalitium ^{12) ex fi-} debeatur ex fidei ^{dei commissio?} commissio? Fidenter hoc adfirmat Henelius. Ego starem ex aduerso, praesertim in fideicommissis, quorum fauor in Germania maximus semper fuit, quod portenti instar Latio. XIII. Num dotalitium ^{13) ex feu-} debeatur ex feudo? Strictio ^{do?} iure necquicquam. Sed moribus dari hoc debet. Quod turpe sit & indignum demortuo marito: uiduam consistari cum egestate. Cuius officium fuerat, eam non relinquere indotatam. XIV. Num dotalitium ^{14) sine ac-} requiritur ^{ceptione?} sine acceptatione? Omnino. Vti enim acceptationis incantamentum ex aliis omnibus donationum generibus proscripsi; ita neque hic ei locus est relinquendus. Cum patrio iure agat hic maritus ex officio. XV. Num ^{15) uiduae} marito mortuo ^{ne occupa-} uiduae ius occupandi ^{tiu.} & uindicandi dotalitium? Quod propterea adfirmandum: quoniam habenda uxor pro socia domina dotalitii. Imo in plurimis pactis illud reperi, quod nonnunquam maritus nuntium miserit dominio dotalitii. XVI. Quae dotalitii, si in fundo consistat, ^{16) quae} iura ^{iura ac-} esse ^{essoria?} iura?

- iura accessoria*? Non alia, quam, quae conueniunt usufructuario; nisi proprietas fundi assignata in dotalitio. Idque ob fauorem superioritatis, a territorio non diuellendae. XVII. *Num uendi queat aut cedi dotalitium a uidua*? Propterea hoc negandum, quia interest defuncti & agnatorum mariti, ne uiduam uiuere oporteat sordidam uitam in egestate. Quod facile eueniet, facta alienatione. XVIII. *Num uiduae, relicto dotalitio, alibi habere liceat domicilium*? Id propterea nuper uiduae principi negatum: ne reditus & pecunia extra territorium consumti obuenirent extraneis, cum ciuium & subditorum pernicie. XIX. *Num uidua ob dotalitium agnatis tenetur ad cautionem*? Ego quidem hoc nego, usque incurrat uidua in suspicionem malae fidei & uitae prodigalis. XX. *Num onera reparandi in dotalitio uiduae*? Idem, quod de usufructuario hic dicendum. Praesertim si impensae sint nimiae, ex casu ortae. XXI. *Num uidua destituenda dotalitio, si nupsit alii*? Illud quidem de uictualitio dicendum: non uero de dotalitio, quae est donatio remuneratoria, qua illa nequit destitui. XXII. *Num, intuitu dotalitii, uiduae iura, occupandi, retinendi, utendi interdici, uindicandi, condicendi*? Prouida erit uxor, si in his sibi prospiciat sigillatim pactis. Et si non prospexerit, adfirmarem haec omnia, in multis licet doctorum ac iudicum diuortiis. Nam uiduam, uiuo marito conuictam & compossessorem esse, dictum est saepius. XXIII. *Num differat dotalitium a contractibus nuptialibus aliis*? Id omnino uerum. Nam differt a dote mulieris, quod dotalitium sit uiri. A dote uiri, seu morgengaba, quod haec debeat in dotatione, non dotalitium. A dotatione propter nuptias, si haec in dotis tantummodo securitatem. A sponsalitia largitate, quod haec debeatur sponsae, dotalitium non nisi uxori. A iocalibus & munusculis
- 17) num queat uendi?
- 18) uiduae domicilium alibi?
- 19) num ad cautionem?
- 20) reparandum?
- 21) in secundis nuptiis?
- 22) actiones & interdici?
- 23) differentiae a
a) dote,
b) donatione propter nuptias.
c) iocalibus.

sculis nuptialibus, quod non in crepundiis consistat, sed rebus, unde uiduae olim uictus & cultus. A *uidualitio*, *uidualitio*, *uitualitio*, *dem Leibgeding*, quod haec omnia debeantur indotatae etiam neque nisi post mortem mariti. Contra fit in dotalitio uere sic dicto. A *censu quadruplo* uel duplo dotis, quod, mortua uxore ita amittatur fors dotis, non simplici dotalitio. A *cibariis dem muscheil*, quod haec debeantur uxori, promaecondae & communi curatori rerum familiarium, non ob causam dotis: A *gerada*, quod haec absoluatur muliebribus crepundiis, non dotalitium. A *meltioratione dotis*, *der verbesserung*, quod haec non aequet dotem.

d) uictualitio, uictualitium.

e) censu dotali.

f) muscheil.

g) gerada.
h) verbesserung.

DE

CENSU DOTALI, NOVO DOTALITII SIGNIFICATV.

(f) Illud quidem patriae moribus, praesertim in Saxonia receptum esse, constat: loco dotis, mulieri, uiro demortuo, reddendae, offerendas ei dotis quadruplicatas eius usuras, hac tamen lege, ut uidua demortua, pereat fors remaneatque penes mariti heredes. Vnde instituti huius origo, illud quidem inuenire non potui. Cum legis fere hic delit auctoritas.

§. 2. Docuit me magnus SALMASIVS libro I. de modo *usu- riar. c. 4. p. 159. sq.* in usu hoc fuisse Graecis: ut, si forte uxores non possent, matrimonio dissoluto, habere dotem, coactum esse maritum aut debitorem ex quadam legis necessitate, soluere *sesquicentenas* usuras. Id est, singulis mensibus de centum numis unum & dimidium i. e. annuus *othodocim*. Haec usura, inquit, ut maxime tum solennis & usitata, dotium non redditarum pensioni lege fuit praescripta, qua minorem maritis praestare non liceret, retinentibus dotem mulierum: quas aut ipsi dimisissent aut quae

Dotalitii
conuersio
in censum
dotalem.

Qui Graecis
in usu
titos.

E

sponte

sponte fecissent diuortium. Has usuras, addit, Graecos *σῆρον* adpellauisse, quod facerent ad mulieris alimenta demensum, cibaria, epimenia. Alio nomine *μυροδόν* siue dotis remunerationem dixisse. Alio etiam uniuersim *τόνον* siue *usuram* de dote mulieris. Inde tali casu mulieri *duplex actio*, *prima dicitur ποσειδός* ad reddendam dotem uel, si in hac reddenda moras neſteret, siue ipse siue mortuo eo, alii, altera *δυν σῆρος* ad usuras praestandas, duodeuiginti annuos numos pro centum, ut commode uiuere posset uidua uel uxor dimissa. Neque ita uxor de *dotis* restitutione sollicita fuit, quoniam adeo opimas accepit usuras neque facile maritus has praestare maluit, quam reddere dotem. Ita utrinque bene consultum uxoribus. Idem docet *Samuel PETITVS in LL. Atticis lib. VI. tit. 2.* licet aliquantum turbate, quem ideo in uiam multoties reducit modo memoratus polyhistor.

GENSVS ille
dotalis *Saxoniae* pro-
prius.

Causa eius.

§. 3. Sed quid Graecorum instituta communia cum patriis. Illud uolo, quemadmodum apud Graecos maritus, renuens, dotem restituere, multatus ac ueluti poena hac est adfectus: ut solueret *usuras* quotannis ad auctas ad *oſtodecim* pro numis centum singulis annis: ita in patria nostra, praesertim possessoribus praediorum nobilibus graue fuit & cum damno illustrium familiarum coniunctum, reddere uiduae primo illatam *dotem*, deinde *antidotem*, dotalitium. Ut tamen omnis acui iure fieri debuit factumque olim in patria. Nam, dote plerumque consumpta in luxu ac largitione, heredes maritorum ita oportuit contrahere aes alienum atque sic praedia onerare hypothecis & hoc demum onere succumbere & cogi ad alienandum & uendendum. Igitur de consilio cogitatum, quo & uiduis satisfaceret & conſuleretur mariti successoribus. Scilicet neque *dos* reddita neque solutum *dotalitium* uiduae: sed utriusque *usurae*,

surae, altera parte auctae, hoc fine, ut uidua mortua, expiraret cum dotis, tum dotalitii fors. Itaque *dextantes* pro *quincuncibus* adprobatae: ut compenfarent quodammodo damnum *dotis* & *dotalitii*, olim, mortua uidua, expirandi & extinguendi. Ampli sunt in his moribus describendis iureconfulti Saxonici SCHVREFFIUS *cent. 3. conf. 51. n. 3. Hartm. PISTORIS qu. iur. lib. 1. c. 4. Modest. PI-auctorita-*
STORIS part. 1. conf. 20. Pet. HELGIUS part. 1. qu. 27. Andr. RAVCH-
BAR part. 1. qu. 47. COLERVS part. 1. decis. 60. n. 18. CARZOVIVS
part. 2. const. 42. def. 2.

§. 4. Ut ut uero is dotis & dotalitii census testatis-origo later, simus sit Saxonici iuris consultis, causa etiam illius non adeo obscura: eius tamen origo non patet. Neque de Nihil eius illo aliquid uel in LL. uetustissimis Saxonice & Alemanni- in uetust. cis; neque in Francicis neque etiam in recentioribus Sue- oribus LL. uici & Saxonici speculi auctoribus reperitur. Licet enim in triga librorum sedula & frequens uicdotalitii, des leibgedinges memoria fiat: de censu tamen hoc dotali & dotalitio illi omnino tacent. Equidem INTERPRES Saxo ad lib. I. Nihil in artic. 20. die dritte gab heisst man das leibgeding. Diese gabe speculatore solle gleich seyn, des Weibes zugebrachter mitgabe. Darum Saxone. was an der mitgab gebricht, soll auch am leibgeding gebrechen. Idem repetitur im WEICHBILD artic. 22. Sed hoc ad dotalitii rationes pertinet, non ad eius quadruplum censum. Quo igitur iuris & aequi tegumento sit factum; ut is cen- OCCASIO ad eius iuris sus & dotem & dotalitium deuoraret & exhauriret: illud indulgen- quidem est inuestigandum. Scilicet confuderunt inter- tiam, pretes dotalitium cum uicdotalitio. Quod ubi factum, porro crediderunt, sufficere uiduae alimenta & subsidia ad uictum & cultum: neque indulgendum, ut, si his uteretur ad uitae dies, porro aliquid, dotis loco, requiret. Quia huius intuitu gauderet uitalitio. Hanc litem describit & componit legislator AVEVSTVS in part. 2. con-

Augusti
constitutio
nouella.

Num eius
idoneae
causae?
Dubit. Nam
confusa ea
quae diuer-
sa.

lit. 42. cuius uerba audiemus. Sunt autem haec: Unsere Raethe, Facultäten und Schöpffenstüle halten es richtig und unzweifelhaftig zu seyn. Wann einer Frauen ein leibgeding aufgerichtet und bestätiget worden, vvelches sie auch beliebet und angenommen, das; dagegen ihre mitgift und einbringen verlöschet und abgebe. Nihil hic de dotalitio, der widerlage: sed tantummodo uitalitii, des leibgedings mentio. Vltimum constituitur non dotis intuitu; sed tantummodo hoc fine, ne uiduae olim desint ea, quae requiruntur ad uitam uiuendam, dignam mariti defuncti honoribus ac nobilitate. Quod si est, quae? cur uitalitium deglutere debet dotem aut antidotem, quibuscum nihil habet commune? Et sibi tribuat sponsus, quae uitalitium constituit uxori diuini dote & dotalitio. Ita hoc intuitu felicior uxor sine dote, quam si hac sit instructa. Prima enim nihil habet, quod possit deglutire & deuorare uitalitium: sed hoc damni genus patitur altera. Sed addit legislator AVGVSTVS: Da aber derwegen geuiffe pfecta und vermachungen aufgericht, dieselbe müssen zuvorderst in acht genommen und darauf gesprochen werden. Sed de hoc non est dubium, cum pfecta dent legem contractui, Interim forte consultum magis fuisset ita rem fuisse definitam: Vti nihil uitalitio commune cum DOTE & ANTI DOTE, sed ratio cuiusque sit, singularis: igitur primo constituto, non ideo uidua excidat alteris. Quod si tamen ita conuentum in dotalibus pfectis: secundum ea uiuendum ac iudicandum.

DISCEDITVR
ab his pie-
rum, que in
PACTIS CON-
NUBIALIBVS.

§. 5. Ipsi interpretes postea uidentur haec intellexisse. Nam hac forte occasione in mores iuere quadruplae dotis usurae. Cum durum esse uideretur, infra hanc summam dotis sortem absumi & expungi. Deinde raro haec iura consponsi sequuntur. Potius, praefertim inter heroes, ita in pfectis dotalibus conuenitur,
ut

ut uxori, mortuo marito, primum reddatur *dos*; deinde *antidos*; tum eidem adsignetur *uidualitium einwittum*, Quod ultimum tamen ideo minus esse solet; si *dotis* & hinc formandae *antidois* aut *dotalitii* magna *summa*. Atque hoc ipso & *Saxonica constitutio* laudata migratur & exulat *dotalitius* ille census. Certo argumento, utrumque paucissimis consponsis ad palatum: quod malint, diuersa distinguere, quam confundere & permiscere. Sed quid? si ita conuentum consponsis: *accipere sponsum a sponsa dotem ter mille imperialium & polliceri, dotalitii loco, duplas usuras, dextantes scilicet annuas, ad dies uitae, instar uitalitii?* Iure patrio communi negarem, ita mortua uxore, absumi *dotem*, quam potius reddendam esse, dicerem uiduae heredibus. Sed aliter *Saxonica Augusti constitutione p. 2. const. 42.* ubi usurae ita deuorare solent dotem. Quorsum, post supra laudatos doctores Saxonicos, consuli possunt in hanc rem conceptae sententiae apud HENELIVM *dotalitii cap. 2. §. 7. & cap. 6. §. 10.*

§. 6. Meam principio factam coniecturam, *census* Interpretis Saxonici sententia. *dotales* introductos esse *feudorum* ergo, ne haec onerarentur aere alieno: firmat iuris Saxonici interpret, glossator. Ita enim ad WEICHBID. *artic. XXI.* rem definit: *der lebensfolger sey schuldig, gegen der Frauen einbringen, noch eins so hoch, dem lands-brauch nach, die leibzucht aus dem lebengütern aufzurichten.* Quamuis locus, glossae citatus in uulgari non habeatur. Idem dicit responsum LIPSIENSE *an. 1550.* uerbis conceptum, quae huc pertinent, hisce: *dass im gantzen Römischen Reich der brauch, dass das ehageld im lehen bleibe und, nach des mannes tod, nicht wieder zurücke falle. Dagegen die Frau ihrer mittgift gemüß, auf das lehen zeit ihres lebens verleibdinget werde. Und ist diese bürde der lebensfolger über sich zu nehmen schuldig, weil die mittgift im lehen bleibet. Und der Witwe deswegen*

wegen jedes hundert von der mitgift sowohl, als widerlage mit 10. jährlich auf ihr lebenslang verleihtgedinget und verzinst. Exhibet responsum Hartm. PISTORIS lib. I. quæst. 4. p. 50. scriptore Fachsio, antistite ordinario. Repetit idem Andr. KOLIVS exercit. 2. n. 59.

HISTORIA

quadrupli-
cis census
ad deuoran-
dam dotem
in Saxonia
1550.

Insignis li-
bellorum &
responso-
rum in hoc
genere ad-
paratus

§. 7. Tandem, adpendicis loco, addere placet historiam huius iuris in Saxonia, quo usurae quadruplae dotem consumunt absorbentque. Est autem haec. An. 1505. inter ducem L. Fridericum & Margaretham principem Anhalinam pacta nuptialia inita conuentaque in has leges. Adfert uxor marito dotem 25000. fl. Maritus totidem assignat uxori, instar antidotis. Praeterea promittitur olim uiduae uictalitiū insigne. Moritur dux maritus. Inde uidua se confert in dynastiam, unde uictalitiū ei praestandum. Hoc diu utitur fruiturque ad annum usque 1558. quo moritur. Post mortem eius superstes pater, uti heres filiae, repetit dotem. Negant uero eandem reddere dux, in principatu successor. Ex hac quidem causa, quod uictalitiū fuerit principi uiduae instar quadruplicum usurarum, quae dotem soleant absorbere, Quoniam primo si quis pro certa summa ab altero emat uictalitiōs redditus annuos, absorbeat illa usurarum nimietate, quae ideo indulgeantur. Deinde incongruenter uidua sibi uictalitiū uindictet, si quidem ei in animo, dotem & antidotem repetere. Demum his damnis non onerandum principatum. Sed magna animi contentione pater dotem filiae repetit uel solam uel cum antidote. Quoniam maritus demortuae uxoris in dote sit heres: igitur paria iura uiduae danda, marito demortuo, in uindicanda antidote & dote repetenda. Ne uiduae duriores leges, quam uiduo. Ad didit pater, indignum ac sordidum fore, si princeps uidua emere deberet uictalitiū, quod ei ex lege debeatur, ut

ut uſuere queat honeſte. Viſtalitium etiam deberi indotatae. *Antidotem* dotis remunerationem eſſe, non beneficium mariti. Igitur uiduam primum requirere, qua uxorem: alterum, qua largitricem dotis. Fruſtra querelam moueri de onerato ita principatu. Vetuſtiſimum hoc uiduarum illuſtrium ius eſſe, quod tot ſecula pertulerint principes, neque exemplum eſſe ruinae ullius ideo principatus. Non uiduam nundinare uiſtalitium, inſtar emtoris uitalitiorum redituum, *der leibrenten*. Pudore retineri debere, quorquot hoc ſimile ſuggerere uelint principibus. Cauſa haec in utramque partem rationibus inſtructa & uentilata eſt diu multumque, uſque demum transactione componeretur. Inſignem de ea adparatum in epistoſis, conſiliis, reſponſis & libellis exhibet *Simon PISTORIS tom. 1. conſilio XX.* quod prae aliis omnibus hic conſulendum. Plurima egomet inde didici & adſequutus coniecturis. *Primum* quidem, an. 1550. nondum in Saxonia certi iuris fuiſſe, num *uiſtalitium* abſorbeat dotem. *Deinde*, de *uſuris quadruplis* dotis tum demum agi coepiſſe ad dotem extinguendam. *Porro*, iureconſultos effinxiſſe hos dotales cenſus, ad ſimilitudinem *der leibrenten*. *Practerea*, non puduiſſe eosdem, hoc adfirmare, quod uxor dote ſibi emat uiſtalitium. *Poſt*, in arbitrato tamen uxoris quosdam tantum poſuiſſe, malletne a *uidualizio* abſtinere & repetere dotem ac antidotem, quam eligere primum, ultimis amiſſis. *Tum*, iureconſultos praefidium notiae opinionis poſuiſſe in nimietate uſurarum, quam aeſtimauerant ex uſufructu dotalitii eiusque foecunditate. *Tandem* farraginem legum Latii in hoc argumento ab illis conductam fuiſſe praeter rem & rationem. Ut aliquid tantum dixiſſe uiderentur ex iure Romano. In hoc cenſu haberi debent *auth. practerea C. unde uir. §*

Inde coniecturae plurimae.

XX.

uxor: porro l. si cum dote §. si uero D. solut. matrim. imo l. huiusmodi §. si pater. D. de legat. i. & quae alia furfuris & of-
ficiarum generis eiusdem.

G AUCOMA
TA discussa,
quae occu-
parunt ocu-
los Actorum.

§. 8. Verum enimvero ad ita sentiendum & liti-
gandum induxit praestantissimos iureconsultos patrii
iuris ignorantia. Nam *ignorarunt*, quod mulieri in Ger-
mania olim nulla dos; *ignorarunt*, quod mariti tantum
officium fuerit, uxorem dotare; *ignorarunt*, quod ui-
dualitium debeat indotatae; *ignorarunt*, quod dos, a
muliere oblata, non legis fuerit, sed beneficii singularis:
ignorarunt, quod ideo mariti eius generis mulieribus
dotatis remunerauerint dotem, antidote, *der vviderlage*,
ignorarunt, quod antidoti seu dotalitio nihil commune
cum uidualitio, *dem vuttum*; *ignorarunt*, quod ultimum
hoc officium mariti, non uero nundinatio; *ignorarunt*,
quod inter maritum & uxorem reciproca iura, ut, si
primus dotis heres, altera heres antidotis, *ignorarunt*,
quod propinqui mariti non fuerint obstructi, uiduae red-
dere uel dotem uel praestare antidotem ex rebus immo-
bilibus; *ignorarunt*, quod rerum immobilium, etiam
allodialium, nulla olim facultas alienandi marito; *igno-
rarunt*, quod ideo in Saxonico iure definiatur, consensu
hic opus propinquorum (*) *ohne der erben urlaub mag
niemand seinem Weib unbeeueglich gut geben* cetera, ut nihil
mirum optimos & doctissimos ceteroquin uiros iu-
dicio suo hic actos esse in transuersum. Nos de his o-
mnibus eorumque patria ueritate inde a principio huius
differentiae diximus, discussa, quae hactenus iurecon-
sultorum oculos obduxit, caligine.

(*) Ea de re plenius scripsit egitque DN.
PRAEBS. in opusculo de donationibus & barbari
a nexu, acceptatione differ. III. cap. 6. §. 4. §. 99.
Vbi ex iuris Germanici & Saxonici institutis

ostendit: nefas olim fuisse, bona uita & no-
ue acquisita, si immobilia essent, sine consen-
su propinquorum, alienare.

(g) Cum

(g) Cum iura Germanica hic sigillatim differant a Meliora-
Romanis, igitur sibi *doris melioramentum* uindicabit diffe-
rentiam singularem. mentum
dor.

(h) Quam multiplices hic errores sint hique non
alii causae debeantur, quam patrii iuris ignorantiae aut
illius cum Romano commixtioni: id quidem modo *Confusio l.
R. & l. G.
etiam hic
causa erro-
rum.*
est scriptum *litt. c. §. 12.* quae hic repetenda omnino. Il-
lud tantummodo addo, falli etiam omnes, qui perhi-
beant, *TACITVM de M. G. c. 18.* docere, foeminas Germa-
norum instructas esse dotibus. Quorsum uerba trahunt:
*Dotem non uxor marito, sed uxori maritus offert. Intersunt
parentes & propinqui & MVNERA probant. Munera non ad Taciti noua
delicias muliebres quaesita: sed bonas & frenatum equum & explicatio.*
scutum cum framae gladioque. In haec munera uxor accipitur.
atque *INVICEM IPSA ARMORVM ALIQVID VIRO ADFERT.*
Hoc enim, quod uiro adferat, habent pro dote, ab
uxore oblata. Sed fallunt fallunturque. Nam *primum*
Tacitus de dote loquitur: deinde de monilibus mulierum,
equorum & equitum. Primum exulat in uxore, quae
dotem nunquam dat; sed semper expectat a marito:
alterum utrique coniungi commune. Nam donat spon-
sus monilia muliebria uxori: uxor uirilibus monilibus
remunerat haec marito. Cum omnes interpretes hic
caecutiant: solum *SALMASIVM de modo usurar. cap. 4.* in-
ueni, qui seiunxit inuicem distinguenda. Illud igitur
manet certissimum: *dotem*, ab uxore offerendam, exulare
in patrio iure, LL. *W Gothicis; Alemannicis; Boi-
cis: Francorum capitularibus: imo, quod magis est, in
utroque etiam speculatore, Saxone & Sueuo. Ut adeo
ante uxores lege non attulerint dotem: quam inuade-
ret Germaniam iuris Romani solennis receptus.*

DIFFERENTIA II.

De dotis augmento & MELIORATIONE der Verbesserung.

I. R. dotis suae augmen fecit uxor, matrimonio durante, in gratiam sui mariti [a]:
G. I. dos, ab uxore oblata, redditur ei a marito aut eius heredibus, cum accessione aliqua, quam adpellare solent, die Verbesserung [b]. Idem iure Graeco factum dictumque ἐπίβολον, quicquid de eius uerbi significato disputetur alias [c].

De aug-
 mento dotis

(a) Sunt leges, in quibus ita definitur, mortua uxore reddendam esse dotem eius patri, cum dotis augmento. Ita Papinianus in *l. inter scerum 26. §. 2. D. de pact. dotalib.* ubi uerba sunt haec: *nec separabitur* (in dote restituenda) *portio dotis*, ADDITAMENTI causa data. Pariter Gordianus in *l. 8. etiam si c. de iure dorum* ait: *consequens est, ut etiam id, quod, ADDITAMENTI causa, in dotem datum, eadem actione, (qua dos ipsa) reperatur.* Siue augmentum fecerit uxor siue pater siue alius PARISIVS uol. I. conf. 126. Rol. a VALLE de lucro dotis quaest. 100. Sed distincte magis hoc argumentum tractat HOTOMANNVS de dote n. *triplici I. R.* 9. 10. p. 828. Scilicet *triplex* dotis accessio. Primo si uxor primo mille promittat, deinde his addat quingentos, uti in Nou. 22. c. 31. *τάδε περί δωρεάνων.* Deinde si maritus accipiat mille, sed fingat, se accepisse mille quingentos, in gratiam muliebris dotis *L. quod de suo 2. C. de dote cauta non num. Tum, si usufructus dotis proprietati pacto accedat reddaturque L. si proprietatis. 4. D. de iure dot.* His de-

demum *quarto* loco addi posset *ὀπίσθον*, sed iuris hoc Graeci, non Romani, ut statim post diceretur.

(b) Scilicet postquam graue esset & iniquum; G. *I. maritum* dotis muliebris esse *heredem*; contra, *uxorem*, marito demortuo, recipere tantummodo, quod intulerit obtuleritque marito, lucrari autem nihil neque aliorum eandem reddi participem. Igitur cogitatum est de *re*, uxori, mortuo marito, danda ob dotem illatam. Quam requirere posset uxor cum dote, instar iuris *accessorii*. Verum illud noluerunt mariti, ut haec *accessio* doti muliebri esset aequalis, quoniam I. R. dotis officium uxoris fuerit; non mariti. Qui dotem in eo remuneret, quod sustineat onera matrimonii solus, ad quae nihil conferat uxor de rebus suis. Igitur satis esse posse mulieri, si *dotem* recipiat sine *dotatio*, *antidote*, *contra-dote*: sed tamen, loco eius, gaudeat aliquo *dotis* *augmine* *accessu* & *incremento*, sub uerbo & iure *einer heyraths-gütlichen Verbesserung*. His moribus uiui in *Pomerania*, auctor & testis est *MEYIVS part. 2. decis. 224. atque 228. Spart. 5. decis. 62. GERDESIVS de onerib. feud. §. 15. in Megapolitano ducatu*, de quo *COTMANNVS uol. 1. cons. 50. n. 9. Petr. TORNOVIUS de feud. Mecklenburgicis part. 1. sect. 2. cap. 3. §. 31. 32. 299. in Marchionatu Brandenburgico S. STRYCKIUS de succes. ab intestato diff. 4. c. 2. §. 20.* In summa autem huius *augminis* uariatur. Alibi enim est *dimidia*, alibi *tertia*, nonnullibi *quarta* pars dotis. Et licet leges sint ea in *re*, pro diuersitate prouinciarum & ipsae diuersae: tamen pactis nulla mensura data, quibus stare etiam hic debent heredes defuncti mariti: non successores feudales, quae sola definitione legis stant neque attendunt pacta ulterius. Est & illud in LL. additum: quod hoc dotis *augmen* mulieri obueniatur nonnisi iure ususfructus. Nam, mortua uidua, haec summa, *augminis* *dotalis* nomine

De MELIORAMENTO
dotis I. G.
der Verbesserung.

mine data, non illius heredibus obuenit; sed heredibus largitoris mariti aut feudi legitimo successori. Vnde patet, haberi eandem instar *uitaliti*, temporis intuitu in lege finiti. Quod sane durum est & inconcinnum patrio iuri ideo: quoniam G. I. mulier non obligatur ad dotem; sed tamen obligatur maritus ad eam, post mortem, alendam & dotandam, ut inde uiuere possit. Igitur *dos* uxorem parum adiuuat in lucris aut commodis, post mariti mortem accipiendis ex illius re familiari. Sed etiam hoc est specimen patrii iuris, ex ignorantia commixti & confusi cum Romano, in tantis licet in hoc argumento differentiis. Luminis instar repeti hic debent ea, quae *differ. I.* scripsimus de *dote mariti*, *morgengaba* & *dotalitio*.

De ἡΥΡΟ-
 νοβο Grae-
 σατων,

(c) Nomen *hypoboli* originem suam debere duobus uerbis ὑπό *sub* & βάλειν *iacere*, extra dubitationem. Igitur ὑπέβαλον idem, quam *subiectum*, *additum*, *addictum*, in uernacula *eine Zulage*. Auctor ETYMOLOGICI ἡΥΡΟΝΟΒΟΝ πρὸς δαρεῖον καὶ τόνον. Nam in sensu iuris connubialis dicitur *dotis additamentum*, *accessio*, *augmen*, quod supra de *melioratione dotis* habuimus, *der verbesserung*. Cum enim Graecorum moribus olim receptum, ut mariti uxores dotarent, uti apud Germanos, quod *diff. I.* exposuimus: euenit tamen saepius, ut & ipsae uxores *dotem* marito adferrent. Is igitur hanc gratiam & beneuolentiam, praeter iuris ordinem, ab uxore factam remunerare uoluit, idque uel *antidote*, quae dori ipsi esset aequalis uel *hypobolo*, quod longe dote minus & inferius accessitque ad dotem parte tantum uel *dimidia* uel *tertia* uel *minori*. Variauisse enim haec in hypobolis, facile largimur SALMASIO *libr. de modo usurar. cap. 4. p. 150. 151. sq.* Licet in aliis, quae habet uir summus, de uario hypoboli significatu, ei non consentiamus. Nam potuit fieri,
 ut

Harmono-
puli.

salitia largitas est) quod est in quamlibet libram dotis solidi
sex. Plura exinde intelliguntur. Primo, quod hypo-
bolon sit dotis additamentum. Deinde, quod dimidia
dotis pars. Tum, quod uiduae debeatur pr prietas.
Porro, quod differat a theotetro, sponsalitia largi ate.
Sed ceteris de hypobolo plenior & amplior est Constant. HARMONOPVLVS lib. IV. tit. 10. Nam principio hypoboli etymon
aperit a uoce υποβάλλειν. Deinde addit, υποβολον κελει
σι επι τη ποσότητι της προικος, όταν αποθανεισ της γυναικος
η προικη απαρτηται τω ανδρω, * ταυτη υποβαλλόμενον, η γυν
υποτιθέμενον κει υποδάτω της εις πλέον ποσόν ανέμβαζουσης
προικος, ως ανωότερον παρά ταυτην τιθέμενον i. e. Hypobo-
lon adpellant, quod ob dotis quantitatem cum uxore defun-
da dos a uiro repetitur, huic subiicitur ac supponitur
uelut sub dote, quae in maiorem ascendit quantitatem, tan-
quam minus ac infirmius, si cum hac conferatur, ponitur.
Porro summam indicat hypoboli, quam suo tempore
dicit, fuisse trientem dotis: licet olim fuerit dotis dimidia.
Etiam praeterea Nouella LEONIS 20. hypobolon dote ha-
bet minus, neque uult, ut, post dotem & hypobolon,
porro aliquid repetat requiratque uidua ex mariti bonis;
post hypobolon extingui mortua uxore ante maritum.
Et LEO idem nouell. 22. praecipit: hypobolon non consuetu-
dinarii iuris esse; sed legis scriptae. Ne magis pudori
mariti, quam iuris necessitati relictum esse uideatur. At-
que pleraque haec etiam de dotis illo melioramento (*) ue-
ra sunt der heurathsguts-verbesserung. Sed cum olim Grae-
ca haec iura nostris LL. antistitibus ignorata fuerint:
opinabile non est, Germanos augmen dotis a Graeco-
rum hypobolo accepisse. Licet uere utrum-
que sit eiusdem argumenti.

(*) Quod etiam agnouit summus uir, | HOTOMANNVS de dote p. 83. Moribus no-
CVIACIVS lib. V. obseru. cap. 4. Neque aliter Fr. | stris, inquit, dotis donarium.

** * * *

154562

ULB Halle
005 372 046

3

R

B.I.G.

Farbkarte #13

78

DISSERTATIO INAUGVRALIS
QVA
differentias iuris
Romani & Germanici
IN

NOTE MARITI,

- 1) MORGENGABA
- 2) DOTALITIO
- 3) VIDVALITIO
- 4) MELIORATIONE

PRAESIDE

DN. IO. PETRO A LVDEWIG, ICto.

S. R. MAIESTATI PORVSSICAE A CONSILIIIS INTIMIS ET REGIMINIS IN DVCATV MAGDEBVRGICO, IVRIS AC HISTORIARVM
PROFESS. ORDIN. DOMINO IN GATTERSTAETT, RELIOVA,
INCLVTI IVRECONSULTORVM ORDINIS b. t. DECAÑO

PRO SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS

LEGITIME OBTINENDIS

D. VIII. NOVEMBR. AN. CIO IOCC XXI.

IN FRIDERICIANA

H. L. Q. C.

PVBlice RESPONDIT

IOANNES DANIEL SCHADE,
ADVOC. IMMATRIC. DRESDENSIS.

HALAE VENEDORVM,

LITTERIS IOAN. FRID. KROTTENDORFFII, ACAD. TYPOGR. 1736.